

מסכת אבות פרק השישי

תנינן שאין לך בידה טובה הימנה : בן הא הא אומר לפום צערא אנרא : רבי חנינא וכו'

פרק שישי

א' שנינו חכמים בלשון המשנה , ברוך שפטר בהם ובמשנתם : רבי מאיר אומר
ב

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

עוצה הימנה , מה ענין אומרו מדה . אבל אמר כן בעבור שאר החכמות , כי אולי תחלטה למדהו של הגיוני או של רופא או פילוסוף או חוכן , והודיעך התנא שאין לך מדה ושלמות שהשוה עמה , ומה שהחדש בחזרתה יותר טוב מקרן שאר החכמות כלם , המבדיל בין קדש לחול , ובאמתה כן הוא , כי מנח קדושה וזאת לעוסקים זה לשמה כה וגבורה לעמוד כנגד כל החולקים עליה , כמו שנמלא בחלמוד הרבה מחכמיה יתוכחו עם המינים המולאים כל ימותיהם בחכמות נכריות . ולכן הזכיר הפך זה , שתחזור תחלתה על כופה וכופה על תחלתה , ואז תחום ותשכיל בלמונה ויתגלו לך תעלומות חכמה כפלי כפלים לתושיה . ושמעתי שאין לך מדה טובה , כלומר לא נעלם ממני שיש כורח הרבה בעסקה , אבל אין לך מדה טובה ממנה , כי לפום ערא אנרא , ולמה תשגב בני ברם , כי לא די שלא תקבל שכר אלא שתקבל עושה , כי תשים אמונתך על קרן הכזבי , ואולי תפסידנה ולא תשוב אליך עוד . ואפשר שיתן טעם למ"ש הפך זה , כי עיקר ענין הלימוד אחרי שידע לשמרו שלא ישכח , ולפיכך אמר לפום ערא אנרא , וא"כ יהיה עיקר השכר חזרת התלמוד :

בן הא הא אומר לפום צערא אנרא . דבר על לב העוסקים בתורה ואמר שאע"פ שלא ישיגו השגה גדולה , אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיעסוק בה בכל כחו , לא כן בשאר החכמות כי לא יותן שכר על העסק בהם , ולואי תהא יליאה כביאה : ברוך אלהינו אשר צראנו לכבודו והבדילנו מן העושים ונתן לנו תורה אמת וחיי עולם נטע בתוכנו , כאומרו (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימך , וכתוב (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה :

פ"ו א' שנינו חכמים בלשון המשנה . ❖ התורה לא השתנו כי אם בדיקון ממדות רעות ומלא ממדות החשובות . ולזה כיון השי"ת ואמר (שמות יט) היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה , וכן כבוד הנגדים שיעטרו מן הטומאה ולכלוכים המונעים את הנפש מהשגתה . וכל הפרקים הקודמים לזה מלאים מדברים חשובים מקרבים את הנפש לבוראה ומעוררים אותה לעבודתו , ולזה נהגו לקראם באלו השבחות קודם מתן תורה , כדי שיתעוררו לאנשי קדש רחמי האלהים אשר קרה לאבותינו בזמן הזה , ואף להם עצמם כמ"ש ז"ל . וזה הפרק כלו מעורר על השק התורה והאבהתה , ואע"פ שבשאר הפרקים בא מזה הרבה , זה אין בו דבר אחר , לידע ולהודיע כי הוא תכלית הפרקים הקודמים , ומתוך דבריו המסולאים צפו נתעורר לקנות את התורה מזרף אל הזמן , ואין ספק אלא שבזה הזמן נהיה יותר מוכנים לקבל כל דבר מעבודת השי"ת יותר מזמן אחר , כי הרושם אשר קבלו נפשותינו אז יתנוץ בנו עתה . ולזה נקרא זה הפרק קנין תורה , מה שילבש מהמדות החשובות קודם צואו בבית התורה תבא כמים בקרבו ויהיה עוסק בתורה לשמה , כאומרם על זה כלבא שבוע אשת ר' עקיבא , חזייה דהוה לניע אמרס אהקדש לך על מנת שתלך לבי רב , וראה סופו של ר' עקיבא ע"ה . ולזה התחיל הפרק במאמר ר' מאיר תלמודו :

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' . ❖ ראו להשגיח בזה המשנה ג' דברים . הא' שפרש כל דברים באופן יתייחדו בעסק בתורה

מסכת אבות פרק ישי

עַל הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה לְשִׁמְחָה זוֹכֵה לְדַבְרִים תְּרַבָּה , וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל דְּבָרֵיהֶם כְּלוּ בְּרֵאֵי הוּא לוֹ . וְנִקְרָא בַעַ , אֶהוּב , אֶהוּב אֶת הַמְּקוֹם , אֶהוּב אֶת הַבְּרִיּוֹת

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

בתורה נשמה מזולתו, כי ראיתי מי שלא השגיח בזה, אבל על כל דבר ודבר הים צומד כל העוסק בתורה, ולא היה צומד איך נתייחד בו העוסק בתורה לשמה, ה"ב סדור אלה הדברים, כי ידוע מדה הטובה גדולה מאד אין למעלה ממנה, דכתיב (במדבר יב) והאיש משה ענו מאד, וסוף המביאה לידי רוח הקדש, כמ"ש (ישעיה סח) רוח ה' אלהים עלי יען משה ה' אחי לבשר ענוים שלחני לחצות לנשברי לב, ואין זכר אחריה סיראה ומלבשתו עמו ויראה, וכבר אמרו ז"ל מה שחכמה עשה כחך לראשה שנאמר (תהלים קס) ראשית חכמה יראת ה', עשה עמו עקב לבולית, שנאמר (משלי כג) עקב ענוה יראת ה', ועוד שאחר כל זה אמר ומרחקתו מן החטא כאלו החטא עתה במנין המעלות. ועוד ומקרבתי לידי זכות, כי עד עתה לא בא לידי זכות. ועוד יש דקדוקים אחרים ימלאם המדקדק בפירוש המשנה. ואליע תחלה משל אחד לפירושי, לשני מלכים, האחד מלך בחזק יד וחזעו, כי כבש כל המלכות מדינה ומדינה מעט מעט, והשני מלך על כל המלכות צבת אחת, כי הסכימו כל העמים והשרים להמליכו עליהם לא בסיף ולא במלחמה. והספרש אשר בין שני המלכים גדול מאד, הראשון כבש המדינות הפחותות תחלה ואח"כ החשובות. והשני להפך כי מלך תחלה על החשובות וזב יבואו כל אחת ואחת משאר המדינות לקבלו עליהם. וכן עשה. וכמו זה הענין העוסק בתורה לשמה, כי ציוס צואו לבדית זכה לכל המעלות בלי צבת אחת, ואח"כ יבואו בו בפועל ויחירו ככוכבים לעולם ועד. ומי שלא עסק בתחלה לשמה הוא כזמיון המלך הראשון, כי יעלה ממנו למעלה עד יכנס חשק התורה במעיו וישיג המעלות כלם. גמלא העוסק בתורה לשמה מתחיל ממוקם שפסק הראשון. וזה ענין דברו של ר' מאיר שאמר זוכה לדברים הרבה צבת אחת:

וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁכַל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּרֵאֵי הוּא לוֹ . כְּבַר כְּתַבְתִּי בַּהֲרַבָּה מִקְוֹמוֹת שֶׁהוֹלֵם נִבְרָא בְּעוֹר הַתּוֹרָה , וּלְכֵן הָיוּ עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת כְּגוֹד עֲשֵׂרֶת מֵאֲמֵרוֹת , וְהַיְצוֹת בַּפִּסּוֹק בְּרֵאשִׁית כְּגוֹד ז' תִּיבּוֹת אֲשֶׁר בַּפִּסּוֹק וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת גּוֹי' , וְכ"ח אֲחֻתוֹת בְּכֹל אֶחָד מֵהֶם , וְאָמְרוּ ז"ל (בְּרֵאשִׁית ח) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי הִידוּעַ שֶׁהוּא ו' בְּסִיּוֹן כְּאוֹמֵרֵם תְּנֵאִי הַתּוֹרָה וְכו' דְּכַתִּיב (תְּהִלִּים עו) אֶרֶץ יִרְאֵה וְשִׁקְטָה . וְכֹל זֶה הִיָּה לְאֹת כִּי מִי שִׁיָּהִי לוֹ חֵלֶק גָּדוֹל בַּתּוֹרָה כְּמוֹ כֵן יִהְיֶה לוֹ בְּמַלְאוֹת , וְהַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְחָה מַעֲלִין לוֹ כְּאִילוֹ קִיָּים כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה , וְאִין כֵּן מִי שֶׁלֹּא עִסַּק מִתְחִלָּה לְשִׁמְחָה , כִּי לִפִּי דְקָרְחוֹ תְּהִיָּה מִמְּשַׁלְתּוֹ וְא"ל לוֹ לְזֹכוֹת לְכֹל הַמְּנוֹת , וְלֹא אֲמַר שֶׁהַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְחָה כֹּל הַעוֹלָם כְּלוּ כְּדֹאִי הוּא לוֹ וּבְשֵׁלוֹ הוּא זֹכֵה : וְאֲנִי מוֹסִיף בִּיאֹר כִּי הַעוֹלָם שֶׁכָּל נִבְרָא לְעֻזּוֹת הַאֲדָם בְּלִי סֶפֶק , וְהַש"י לְקַחוּ לְעֶרְבוֹן , כְּאוֹמְרוֹ (דְּבָרִים יח) וְעַד וְכו' , (מְלִכִים ח יו) אִם יִהְיֶה הַשְּׂנִים הָאֵלֶּה עַל וּמַעַר וְגו' , מִשָּׁל לְאָדָם שֶׁלֶקַח עֶרְבוֹן מִשְׁכִּירוֹ שֶׁלֹּא יִחַזֵּר בּוֹ , וּבַהֲיוֹתוֹ עוֹבֵד יִתֵּן לּוֹ אֶת שְׁלּוֹ וְאַחַר עֲבוֹר הַיּוֹם יוֹם הַמַּעֲשֵׂה יִתֵּן שֶׁכֶר פְּעוּלָתוֹ , הוּא אוֹמְרוֹ (וַיִּקְרָא כו) וְנִתְּתִי בְּשִׂמְיֶכֶם בַּעֲחָם , וְהוּא הַעֲרֵבוֹן אֲשֶׁר לְכֶם בְּיָדִי , וְאַחַר כֵּן וְנִתְּתִי מִשְׁכְּנֵי בְּתוֹכֶם וְגו' , וְהוּא הַשְּׁכָר מִכֹּל גִּזְיוֹ , כְּאֲדָם הַפּוֹתֵה אֲלוֹרוֹתָיו לְשֵׁלֶם שְׂכִירָיו :

וְנִקְרָא רַע . שְׁנֵים הַמִּשְׁתַּחֲפִּים בְּדַבַּר אֶחָד נִקְרָאִים רַעִים , אַע"פ שֶׁעָקַר הַדְּבַר עַל אֶחָד מֵהֶם , וְהַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְחָה לְדִיק יִסוּד עוֹלָם וּבְשֵׁבִילוֹ הַש"י מְקַיֵּים אֶת הַעוֹלָם , כְּאוֹמֵרֵם כֹּל הַעוֹלָם אִינוֹ נִיּוֹן אֶלָּא בְּשֵׁבִיל תְּהִינָה בְּנִי , מִמֵּלֶא מִשְׁתַּחֲפֵה בְּקִיּוֹם הַעוֹלָם עִם הַש"י , וְלֹא נִקְרָא רַע :

וְאַפְשָׁר

נטבנת אבות פרק ששי

הַבְּרִיּוֹת , מִיֵּלֶמֶת אֶת הַמָּקוֹם , מְשַׁלְּמִים אֶת הַבְּרִיּוֹת , וּמִלְבְּשֵׁתוֹ עֲנָוָה וְיִרְאַהּ .
ומושבתו

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

ואפשר לפרש רע אהוב הכל דבר אחד. וזה כי הרעים שני מינים. האחד רע אינו אהוב בתחילתו אלא שנגע באחד ונחלוס עמו קלת זמן ונעשו רעים זה לזה ולכופף אפשר יבואו לדי אהבה. השני שבתחלה היו רעים אהובים, כההבנה דוד ויהונתן שההבנה בלתי תלויה בדבר, וזה יקרה בין האנשים ששמעו כל אחד שמע חבירו וייעב בעיניו ומרוב אהבתם כל אחד הלך לבקש חבירו ונתחברו באהבה עזה. והעוסק בתורה שלא לשמה דומה לרע הראשון, והעוסק לשמה דומה לשני. ולזה נקרא רע אהוב, וז"ש שמה שמה רעים אהובים, כי איש ואשתו לא קנו האהבה בהתמדות זמן רק בפתע פתאום, ולכיוונה בבלתי זמן יחסו הזווג למי שברא עולמו בבלתי זמן, כאומרו בראשית ברא וגו' כמ"ס בס"ד שסבוק ייכלו, וז"ל שמה ששמה, כי השמחה הזאת לך יאחזה:

ויתכן נהעמיק עיד בזה הענין. כי העוסק בתורה שגא לשמה, בהבטל השכר אשר בעבורו עובד חבטל אהבתו, והוא דומה לרע אשר יחבר אל רעהו בעבור תועלת מה אשר בהפקדו העדר האהבה. אמנם העוסק בתורה לשמה דומה לשני רעים אהובים זה את זה, שאע"פ שלא יקבלו ככר יא תועלת זה מזה לא יפרדו לעולם כי ההבנה תקשרם, וכן העוסק לשמה, הן ישיע לו הש"י מטובות העולם או לא, לא חבטל אהבתו כלל, והיה ישיע הש"י על עולמו בעבורו ואע"פ שאין עוד זולתו והיה ראוי שיחבר, כי כמו שהוא אינו פונה אל מניעת אלה הטובות, הן לא יפנה הש"י אלל רשע הדור ויקיימנהו בעבור זה, וז"ל שמה השמחה רעים אהובים, כי האשה הטובה אע"פ שלא יהיה ספוק ביד בעלה למלאת לרבי הבית תאהבו ותכדלו, לא כן האשה הרעה, אף כי במלאת ספקה יגר לה, והיה כי תרעב התקף תקלל בעלה וכל קרוביו. וז"ל ולא עוד אלא שהעולם כלו כדאי הוא לו, כאומרם כל העולם אינו מון אלא בשביל הנינה בני וחינה בני די לו וכו', רמזו הסבה אשר בעבורה מון כל העולם בעבור שהוא עוסק לשמה:

אודה את המקום, לא את עלמו. ולזה יקשה בעיניו כמה אנשים עבדו דברו, וישתדל להוכיחם ולהקריבם לאל יתברך. אבל העוסק בתורה שלא לשמה אינו אוהב אלא עלמו:

אודה את הבריות. כי אינו מקנא בטובות זה העולם, כי הוא דבק בצוראו ומה יעשו לו אלו הענינים העולמיים, ולכן יאהב הבריות כי אין לו סבה לשישנאם, ובעצם האדם אוהב את בני מינו אם לא יערידוהו וסקלנה וסתאוהו והכבוד. מנורף כי האנשים מוסיפים בשלמותו, כי זכותו מתרבה לאין סוף בגללם שיקריבם לעבודתו ית', ולכן יאהבם:

משמח את המקום. הרואה עזרתו בשער ישמח מאד, וזה העוסק לשמה מקנא לעולם כשיראה אויבים בשער עוזרים על דעת הש"י, ולכן ישמח האל בו, וכתוב (תהלים קד) יחי כבוד ה' לעולם ישמח וגו'. וזה יקריב האנשים לעבודתו ית' מאלף משמח את המקום ב"ה:

משמח את הבריות. דברי יגר הרע ערבים בתחלתם ומרים כפופם, ודברי התורה הם בהפך קשים בתחלתם ומתוקים מדבש ופתה לופים כפופם. וכמו שאמרו ישראל (שמות כד) נעשה ושמענו צפעם הב' הוסיפו חשק על חשקם, וכבר כתבתיו במשנת כל שיראה וכו' תראהו משם. והאנשים אינם מכירים מהיות התורה ומעלתה עד שיכנסו בתוך דבריה הנועמיים ולא ישמחו בה, ולכן נקרא העוסק בתורה לשמה משמח את הבריות, מנורף כי דבריו יעשו רושם גדול באנשים, יען כי הם מלב ומנפש, כמ"ס נחיש הדברי

מסכת אבות פרק ששי

וְיִשְׁרָפוּ לָהֶם יְהוּדָה צְדִיק חָסִיד יִשְׂרָאֵל וְיִמְרְחוּהוּ בְּן הַתְּמָא . וְיִקְרְבוּהוּ לְיָדֵי

זכות

סמט 137

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

הדברים שיואלים מפי עושיהם. וכבר כתב אחד כי מלך גדול הוא להכיר דברי המדבר אם יכנסו בזוהי שומעים, ולזה יהיה גדול העוסק בתורה לשמה לשמח הבריות מיד בדבריו הנעימים. וזה שתרגם יבסם כמנחם חולפני, על (דברים לב) יערוף כמטר לקחי, ותרגום (שמות לו) וימתקו המים, ובסימו מיא, ועשה יערוף בפ"א כאלו הוא יערב בזי"ת, מן (הלים קד) יערב עליו שיחי. ולאמר כי כמו שהמטר ילטערו ממנו האכסיר לשעתו ועכ"ל לבס שמה כי הוא חייהם, בן לקח התורה כי ימר בתחלתו וימתק בסופו. מעשה בר' יוסי בן פזי (זכר בראשית פ"ח ע"ב) כי בתחלה היה למד שלא לשמה ולבסוף שמתו התורה ועסק בה לשמה:

ומלבשרתו ענוה ויראה. כבר הקדמתי כי זכה השלם הזה לאלה המעלות יחד, ובאלהם לפועל יסידו בו ככוכבים לעולם ועד. ובחן דבריו שלא אמר זכא לידי ענוה אלא ומלבשרתו, כי תבא כמים בקרבנו וכשמן בעצמותיו ולמזה תמיד יתגרה לא הסוד ממנו שעה אחת, ולזה היה מחפז לזיב (כס) דק לבשתי וילבשתי, כי לא היה פועל הלך פעם ומתבטל פעם אבל היה כלבוש הזה דבק תמיד. ולהיות המשפט רצף לפעמים, לא תמיד, אמר כמעיל וזינף משפטי, כי אלה המלבושים לא ילבשם האדם תמיד כמו הלבוש הסמוך לבשר אחר החלוק התחנות, ולא ילבשם האדם אם לא ילך לגופו, נהי שאין בן בחלוק העליון כי ילך לאנשים רבים, ז"ש (הלים קו) אשרי שומרי משפט, למען שמור. אמנם בלדקה אמר עושה דקה בכל עת: (מעשה דברי עקיבא חיייה דהוה לביע) : וראוי לעיין מאמר הכתוב תמיד (ס ק"ב) אשרי איש ירא את ה' (ס"ב) מי האיש ירא ה', וסמוך לעולם היראה אלא הש"י, וכן (ס ק"ט) ישבו לי יראיך (מלאכי ג) ליראי ה' גו', ולא מלינו בן בעוה רק יזכירם בעצמם מצלי לרוך כלל, כי לא יאמר וענוהו יירשו ארץ רק (הלים לו) וענוים, (במדבר יב) והאיש משם ענו מאד, והסוד גלוהו לנו רז"ל באמרה מה שעשה חכמה כבר לראשה עשה ענוה עקב לסוליה. דכתיב (משלי כב) עקב ענוה יראת ה'. וזיכורו כי הנמנע מהתעורר בשני פנים, אם שיהיה אפשר לו להתעורר ולא יתעורר ויכזב יצרו, ואם שכבר פסק צומנו כח יצר הרע עד שא"ל לו להתעורר בשום דבר. והנה הירא את הש"ת מלך רוממותו בגדולתו, הוא האוסף הא', כי אפשר שיתעלם ממנו ליור הרוממות שהוא רגב אחד בכל ימיו ויחפץ, ואל יקשה בעיניך מה שכחתי בפסוק (איוב לא) ומשאתו לא אוכל, כי זה נאמר בערך היראה החילונית, וכמה חדרי הדריס ביראה, אמנם הענו מבחין גדולתו ורוממותו יתברך בערך אל פחיתותו ודלותו, והוא על דרך (קבלה ז) וראיתי אני שיש יצרון לחכמה מן הסכלות. ולו שחי מעלות על הירא, הא' ליור רוממותו יתברך גדול אצלו, מאשר הוא נערך אל פחיתותו וחסרונו, יותר מהירא בערך אל רוממותו לבד, ולזה מעלת בעל תשובה גדולה. ה"ב' כי כבר נשברו כפני יצרו הרע בהעריכו חסרונו, כי שרש כל העצירות גבוה הלב, (דברים ח) ורם לבבך וגו', והענו לבו נשבר בקרבנו, ולז"א (ישעיה סה) רוח ה' אלהים עלי וגו' לחבוש לבשברי לב, והש"ת יסבן לבטח עמו, כאומרנו (יקרא ט) ונתתי משכני בתוככם, תראהו משם, ולזה לא הולך להזכיר ענוהו. ולבטחור היות זאת המעלה למעלה ממעלת היראה ומיוסדת עליה, ארז"ל שיראה עקב ענוה, לסוליה של ענוה. והיראה והענוה שתיכן דבקות זו לא יתפרדו, זה שאמר ומלבשרתו ענוה: ובושברתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן. ישר הוא מי שאינו מתעורר אל פעולת הרע כלל אלא בעצבו עושה מה שראוי לעשות, ולדיק הכובש את יצרו, וחסיד כששם לפניו מהשורה, אם בן בכלל חסיד ישר, וכמה מעלות עובות עליו, ואין זכר שגד חסיד חסיד, אין זה אלא כחומר איש כלוה יש לו אלה דמתי וזה ואחר כך אמר

מסכת אבות פרק ששי

זכות, ונהנין מפני עצה ותושיה בינה וגבורה, ששומר (סו"א ט) לי עצה ותושיה

אנ

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

שים לו מאס, והמשל לא יספיק. והנראה לי לתרץ זה לפי שהחסיד לא יוכל תמיד לעמוד בחסידותו, אבל הלדיק לא יסור מלדקתו, דרך מבל מי שמתהלל לעולם להיות מעשה ראשונים לבס"כ, ה"א שלא יחסר פעם אחת שלא ימנה מהם, אבל הלדיק הוא המתפלל בכל יום, ואפשר לו לעמוד בלדקתו זו לעולם. אמר כי היא מושכתו להיות חסיד ישר, רולה לומר שהיה החסידות בו קבועה כיושר הישר ושנה לו לעבד שני, והוא אומרו ונאמן, שיהיה חסיד הקובע במקום נאמן:

ומרחקתו מן החטא. לא יקשה עליך זה אחר מה שהקדמתי לך, אבל בהן דברו עוד שלא אמר ומליחתו מן החטא, אלא ומרחקתו הרחק כמעטוי קשת, כמ"ט: במכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וכמו שהבאתי שם אותו מעשה דרבה. ואחשוב עוד דע שיש פעולות טובות, בנתינת אחת טובות מאלו ובנתינת אחרת רעות מאלו, וכמ"ט הרמב"ן ז"ל בשער הקדושה על צדק האדם עם אשתו, כי כשהם מפסיקים עלמן מן החטא ומכוונים לש"ט בלבד וקראים קדושים ופעולות טובות מאלו לאין קץ, וכשהוא להפך לרק החכם באומרו כי חרפה היא להם ואין בנייהם על הבטחות יתרון כלל. וכן אמרו ז"ל נתקדשו שכינה בנייהם, יו"ד של איש ה"א של אשה, נתחממו וסתלקו שכינה ונשאלו אם אש, והם הענין רמזה התורה באומרה (בראשית ד) וידע האדם את חוה אשתו, קרא החבור ידיעה, כאומרו (ירמיה ה) בערם אלך בצען ידיעתך. וכבר היו מן החסידים שפירשו לגמרי מן האשה, ע"ד לא מדבשך ולא מעוקלך, אמר הכתוב ברות (ד) ויתן ה' לה ריון. והיה ראוי לומר ותהר, אבל לפי שהפעל הוה יתחלק לג', או כלו בהמיי כחוס כפרד, קלחו בהמיי וקלחו שכלי, כלו שכלי, העיד הכתוב כי היה כלו לש"ט אין בו תערובת פסול כלל. וכן בעסק התורה כשהיא בכוונה ראויה יעלה לשמים שיאו, אבל אם ח"ו יתכוין בהנחת עלמו ירד מעה מעה שאלו וזוה לו שלא יאח לאויר העולם ולא למד תורה, ולזה אמר כי העוסק בתורה לשמה מרחקתו מן החטא בכל דבר ודבר ומקרבתו לדי זכות הנמלא באותו דבר, וכמו שהקדמנו. ואחשוב שכיון דוד לוח באומרו (הלים יז) לפעולות אדם בדבר שפתוך גו', המלות ב' מנייה מין לא יפעלם אדם מימיו אם לא במלות השי"ת. ומין הלוי בפעולות האדם, כמלות עונג שבת ושמחת חג ומלות פריה ורביה, בהנה ישתהפן ב' עניינים, פעולות אדם במה שהוא אדם, ודבר שפתוי ית' כי כן אדם. והנה במין הא' אין העשות קרובה. אמנם במין הב' יש מקיימים אותה מן האדם, היות פעולות אדם עם לד דבר שפתוך, אפי שמרתי ארחות פריך, שפעלתיים בנתינת המורה לא בנתינת פעל אגוש אשר צם. ואולי שרמז לזה שלמה ע"ה (משלי לא) גמלתהו עוב ולא רע, כי דבר על האשה האנושה ורמז על התורה. ולפי הפשט ידוע כי חבבת איש ואשתו אע"פ שהיא טובה מאלו יש "ה לפעמים זקק ואם הוא על המעט, ולו"א כי היא תגמלהו הטוב שיש בחברתה ואלו הרע. והפליג עוד לומר כל ימי חייה, כי אהבת החכמים גדולה מכל הזקנים, וכמ"ט ר' פלוני על המעיל שלום קא בנייה", ולו"א כי אהבת אשת חיל התמיד כל ימי חייה. ואפשר שירמזו ג"כ על התורה, כאומרם ז"ל כמה נאה אשה טובה שהתורה ממשלה בה, ולו"א המתא ומרחקתו מן החטא וכו' :

ונהנין מפני עצה ותושיה. יש לעיין, הלא שסרי אמר למעלה אהב ומשמח בהריות, והוא בהנחתם ממנו בלי ספק, ועוד חסר צי"ת, בעלה היה ראוי לומר, ועוד לא היה ראוי לקרוא התורה כאן בשם תושיה כי אינה נהרחת תושיה אלא בנתינת העוסק ומתפלל

ה' ספ"א הנה נמלא בשם ר"ט בן הונכה בש"ט שבת ק"ט ויק"ר פי"ח, קה"ל פי"ב, ע"ש בגי' ט

מסכת אבות פרק ששי

אָנִי בִּינָה לִי גְבוּרָה . וְנוֹתַנָּה לִּי כְלֻמָּה וּמְיֻשָּׁלָה וְחִקְוֵי דִין . וּמְעֻלִין לִּי רָצִין
הַדּוֹרָה . וְנִעְשָׂה בְּמַעֲשֵׂי שְׂאִינוּ פּוֹסֵק וּבְגִהָר שְׂמִתְגַּבֵּר וְהוֹלֵךְ . וְהָיוּ צָנֹעַ וְאָרְךְ רוּחַ וּמִתְחַל
על

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

ומתפלפל זה, לא בצחינת השומע כי אינו מקבל השות הכח בשמיטה, ועוד זה הלצה
ימלא בעוסק שלא לשמה ויתר על כן, כי יהיה מטיף לין ולשכר לכל העם. ועוד לא
הצנתי למה אמר זה הלשון ונהגין, היה לו לומר ולומדין. אבל ל"ל כי זו מליצה ופלאה
גמשך למאמרו ומרחקתו מן החטא, וזה כי השי"ת נתן השכל לבני אדם מתנה קיימה,
וכמ"ש במשנת חנה יתירה נודעת לו שגברא בלגס. וכן התורה נישאל, וכשאלם נומד
התורה ומלאו בו סגים, כביכול שהיא עממה עצבה וכעסיה לרתיבה, וכ"ש כשהלכות
באות מלאו ממש כמו השררה לחכם וכיולא צזה. וכן אמר הנהיה כשהיה מרחקתו
מהחטא הנמלא בדבר מה ומקרבנו לידי זכות, נמלא בלכותו דבר אז יהנו ממנו הטובה
עממה והחשישה, שכביכול הם בשמחה גדולה ישבו להשפיע בו, וכאילו הם והוא שבו
לדבר אחד, ואמרו רז"ל כממה מקומות והדברים שמחים כתינתם בהר סיני. לא
זרה מ"ש אח"כ: ונותנת לו מלכות וממשלה, כי עד. עתה לא בטחה בו להגדילו
ולהמליכו, פן יהיה המלוכה והגדולה מוקש לנפשו, כי ישתרר גם השתדר והיה סבה
שחאבד ממנו חכמה ועלם, וכמו שקרה לרבים אחר שעלו במעלות הדמיונות ששכחו את
התורה. ויתכן לפרש שהוא נמשך לאומרו ונהגין ממנו, שאחר שהם שמתו באכסניא שלו
יהנו לו מלכות וממשלה, כי בכבודו יהיה להם כבוד וישמחו הם והוא, אבל העוסק בתורה
שלא לשמה הן מוכרחות בידו כלפני קשורה ביד נער. ודקן כל העולם שאכסנאי שטעו
לו כבוד יפרע בעין יפה, אבל מי שלא עשו לו כבוד אינו פורע אלא מהמאכל בלבד.
וכבר היה מי שכתב עליו הסבה ימנע השי"ת העושר מזדיקוס, כי גלוי לפניו שגיגו
דעתם בו ויקחו מוקש לנפשם. ואמר עוד, ונעשה במעין שאינו פוסק את מימיו, כי
המעייין שמקורו משחת מן הטנופת יפסקו מימיו, אבל כשהוא זך ונקי יהיה לעולם
נובע. וכן העוסק בתורה לשמה שהוא רחוק רחוק מן החטא וקרוב מן הזכות ועולה
לעולם במדרגות הסולם עד בואו לפני ולפנים, וכל זה נמשך לו מהיות תחלה לימודו
לש"ס, כמו שביעת המעין בלי הפסק נמשכת ממקורו, ועוד כי העלה ותושיה קנו
אכסניא אללו מהנאחס ושמחתם בו ולא ירלו להפדר ממנו. ובאמת שהמעלה הזאת היו
זוכין בה הכניאים לנבואתם, כאומרים אלא מהוך שמחה. ועיין איך נמשכו דבריו אחר
אומרו ונהגין ממנו כמו שפירשתי:

והיו צנוע וארך רוח. ❦ לא ידעתי למה הכנים הלוואה הזאת בין ספורי תלמידי ושבחיו.
והנ"ל לפי שהמשילו לנהר שמתגבר והולך שדרכו להיות הומה עד שנשמע קולו
למרחוק, כאומרו (ההלים ט) מקולות מים רבים וגו', חזר פניו אליו והסבירו שיהיה
נוע ולא יתפרסם בעיניו, כאומרו ומרחקתו מן החטא ומקרבנו לידי זכות. ודע כי זו
המעלה הביאה התורה בטבע כשאר המעלות, כאומרו אורייתא מרתחא ליה, כי טבע
כל דבר שיתגלה ויתפרסם במקום שהוא, ולזה תפול צזה הלוואה. וארך רוח, לשון הלצתי
הוא, כמו שהסביר כשהתגבר אם יהיה לו מקום שיתרחבו מימיו לא ירמו גליו, כן ראוי
לחכם שיתן מקום בלבו לחזק מעלותיו כל ילאו הוטה. וכבר ידעת שהמלאכים בנות
רוח והאופנים ברעש גדול, ולזה מנה ר' פנחס בן יאיר המעלות יראה חטא ועמו
ותמידות, ואמרו ז"ל החולה בזכות עלמו חולין לו בזכות אחרים:

ד"א דהוי צנוע. הזכיר שלש מדרגות הענוה. הא' האיש אשר [אין] בו גאוה והוא
נוע במעשיו ובלתי מתגאה כלל. הב' ארך רוח, והספרש אשר בין ארך אפים
לארך רוח, כי ארך אפים שלא יראה כעסו מהרה אך כועס ומאריך להקנס, וארך רוח
קשה

מסכת אבות פרק ששי

על עלבונו. ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים: באמר רבי יהושע בן לוי
בבל

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

קשה לכעוס, אף אם עשו לו דבר שלא כהוגן יאריך רוחו, ולא יעוּס כי אם על דבר גדול. המדרגה הג' מוחל על עלבונו, כי אפי' יבזוהו בזיון דבק בנפש מוחל על עלבונו. ואם תדקדק תמצא שאלו השלש מדרגות כנגד שלש הנפשות, כנגד הנפש הבהמית לנוע במאכל ובמשתה ובמשגל ובבית הכסא, הדברים אשר בהם נסתתפנו עם הבהמות, כאילו מתבזים על שהוא שותף לבהמות צוה, וארך רוח נגד החיונית, ומוחל על עלבונו כנגד הנפש המשתכלת:

ובוחל על עלבונו. וא"ת והרי אמר ומלצתו עוֹס, והשתובב כי לעוֹס תחלה ואמנע וסוף. תחלה להיות שפל רוח בפני כל אדם ולכבד את הכל כפי כבודו, אמנע עלוּבִים ואינם עולבים שומעים חרפתה ואינם משיבים אבל חמתם בלבם, סוף מוחלין על עלבונם כאילו אינם בני העולם. משמח את הדברים הא', ומלצתו הב', ומוחל הג'. ולז"א ומגדלתו, כי מעתה הרי הוא דבק במי שאמר והיה העולם, והגורם לזאת שני דברים, הא' האמונה בשה"ת ובנשימותו, והב' מי שהסקה רמ"ח אבריו מתורת אלהיו. זה שאמר (ישעיה נא) שמעו אלי יודעי דק, האמונה, עם תורתו בלבם, הב', ולא להאמר אל תיראו חרפת אנוש וגו'. וראה גם ראה איך הזכיר המעלה הזאת אחר כל המעלות, וזה מופת על כל מה שכתבתי במשנת מאד מאד הוי שפל רוח. ומ"ש הכתוב שמעו אלי יודעי דק, כי לא תמצא המעלה הנפלאה הזאת זולתי במי שהסקה רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו מתורת אלהיו כמו שכתבתי, והוא העוסק בתורה לשמה נחשב לו כאילו קיים כל הדברים לא יחסר דבר, והוא אומרו,

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים. כי אף מה שלא עשה נחשב לו כאילו קיים ועשה. וכמ"ס ר"י ז"ל במשנת כל שמעו: ואפשר שהוא ע"ד שאין לך מדה טובה הימנה, כי הוא מגדל ומרומם מלך התורה יותר מכל המעשים אשר בעולם, הן מעשה הרשואה, הן מעשה הטובה, הן מעשה הטבע או האלכות, על כולם הוא מגדל ומרומם, כי כל החכמות דורשות בכל המעשים אשר נעשו תחת השמש, וזו דורשת וחוקרת צבורה כל העולם ועושה כל המעשים. ובמאמר ואין כבוד אלא לחכמים עוד אכתוב בס"ד. ואפשר עוד לומר ע"ד מה שאמרנו ז"ל, כתוב אחד אומר (תהלים נ) כי גדול עד שמים, וכתוב אחד אומר (שם קה) כי גדול מעל שמים, לא קשיא כאן לשמה כאן שלא לשמה, ולזה אמר התורה לשמה תגדלהו ותרוממהו מעל שמים ותדבקו בצורה, נמצא גדול ורם על כל המעשים אשר נעשו תחת כל השמים. ודבר נאה הוא, כי העובד את המלך על מנת שלא לקבל פרס, עליו לתת שכרו משלם, כמ"ס במשנת אל תהיו כעבדים וכו': ויתבן לפרש על כל המעשים אשר נעשו תחת השמש, כי העולם כגוף והתורה כנפש, והנפש מושלה על החומר, ויהיה זה המאמר ע"ד מה שאנו אומרים בקדיש לעילא מכל ברכתא וכו', לומר שהוא מבורך למעלה מכל מה שאמר ואפשר להאמר בעולם. וכן אמר אחר שהזכיר בפרט קצת מעלותיו, אמר שאי אפשר לפרסם אלא דרך כלל, הוא אומרו כי מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, יען כי הוא דבק באלהיו המושל על הכל ועבד מלך מלך, והיה המעלה אשר נתיחדו בה, כאומרו (דברים כה) ונתקדש' עליון. ומגדלתו הוא פירוש ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, כי התנא כלל ופרט. זוכה לדברים הרבה, ופרטיו, נקרא רע אהוב, ולא עוד כו' פירוש ומגדלתו. וכיון שאלו המעלות נפומות וגנוזות לעוסק בתורה כמה הוא מגונה המתעבט ממנה. הוא אומרו,

באמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מחר חורב. מפורסם הוא

ניסכת אבות פרק ששי

בְּכֹל יוֹם יוֹם בֵּית קוֹל יוֹצֵאת בְּהַר חוֹרֵב וּמִבְּרִית וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לְבָרִית
כַּעֲלֻזָּתָהּ שֶׁל תּוֹרָה. שֶׁבֶל כִּי שְׁאִינֵנו עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נוֹף. שְׁנֵאמַר (מסיל' יא) גִּזְמִים

הב

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

הוא אלל רז"ל שכל השמות שעתידין להבראות היו במשמד הר סיני, וכוד גדול הוא אללס, ואף הגרים שמו להם עיני, ומשכ קנו הדעה שהוא צח היואל לפעל על ידי הבינה, והוא המזכר ראבונה אתה חונן לאדם דעה, וזה טעם זו המימרה, אמר שבת קול יולאת משם, כי נשתעבדו הכל משם שאמרו נעשה ונשמע, ולכן תלעק הקול מהר חורב, מקום השטבוד שם העלזון, והוא אומרו חס זהב צאף הזיר, כי הנזם קנו שם כל ישראל. וזהרבה מקומות מזה הפירוש תמלא תשלוט זה הענין, וראה אהו כי עוצ הוא. כבר ידעת מ"ש הר"ן ז"ל שספרה התורה שבמקום אשר הסכימו מלכי הדום ועמורה לעבוד אתה כדלעומר זו עלמו מרדו וטרכו עמהם מלחמה, שנא' (צ"ח' יד) ויערכו אחס מלחמה בעמק השדים, ולזה היה רעון השי"ת שילחום, כי השי"ת ידרוש חמם האומות שבושים זו לזו, והמקום גרם להם להטעם, ע"ד חולדה ובר (תענית ט). ולז"א כי הבת קול יולאת מהר חורב, ולז"א ז"ל (אוכה נב.) רגלוהי דבר איש ערבין ליה, ואמרו עוד גלות מכפרה עון:

מעלבוניה של תורה. פירשו זו שעלזין את התורה שאין משגיחין בה. ואין זה כבון לפי שאמר אחריו שכל מי שאינו עוסק בתורה, והיה ראוי לומר וכל מי. אלל כי העלזון אינו אלל למי שאינו עוסק שיקרא מזוף ומנודה, כי כבוד התורה במקומו עומד, אלל העולב עולב לעצמו, כי מעיד על עצמו שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ואם עמדו שם כ"ש שיגונה יען לא השתדל לעהר נפשו החשובה ועלחה כולה קמשויים ככו פניה חרולים. ובחמת שזאת היתה כוונת שלמה ע"ה באותו המשל לולא האריכות. וכבר כתבתי משל נאה במשנת עז פנים לגיהנםס יועתק משם: רבנות וגאוני, אדם לוח לו המלך מנה דיורי זהב בשתי שעות, ואמר לו כל מה שתמנה יהיה שלך, והוא הולך וישן, והלא שופה הוא, כי לא ימוע, או הוא מצוה הדיירים ואינם צעיינו לכלום, או אין לו דעת איש אלל הרי הוא כחמור, שישמח יותר באצום צעלוי כי ימלא גם חצן גם מספוא יותר משמאלל אבנים עוצות ומרגליות. והחלוקה הזאת היא הכרחית, כי לא קנו הדיירים שום עלזון ממנו. וכן מי שאינו עוסק בתורה מורה בדעתו כי לא היה בהר סיני ולא קנה שם הדעת, לכן היו לו ד"ת כמרגליות לחמור, כי אין לו מבוא לחפון בהם. וזה שאמר התנא חס אין דעה אין בינה, תראהו משם. ואיזה עלזון גדול מזה. והנכון שהוא כמו לללו כעופרת, והיית ממשה וגו', כי צא לפרש כי איו ואביו לעולב תורה. פן תאמר הנה אני רואה צעייני כמה צעליין רבים וכבדים, ע"כ אמר שבחאר המלך ה' לבאות הם מוחזקים למנודים, וידוע כי הנדוי אינו מורגש כמו המלקות ורע ממנו, וכך אלל הבעלגין חס אתה רואה אותם בכבודו של עולם הזה, הנה הם מנודים צעולם האמת וכבואס שמה מן גו יגורשו ירישו עלימו כנגב: שנאמר גזם זהב באף הזיר, פשע הפסוק הוא כך. ראה שלמה בחכמתו השק אשר לאשים על הנשים ועל כל גנותם סכסה אהבחה, אמרו ז"ל (שנה קנב.) אשה חמת מלא זואה ופיה מלא דם והכל רעים אחרים. וחס חס יגלה להם מומה לא יקשיבו, לכן התחכם ושם משל שיהיה גלוי ומפורסם לכל, ונעתק ממנו לאשה. והוא כי אע"פ שהנזם דבר חשוב עד מאד, לא ייפה החזיר, כי גנותו מפורסם לכל ולא יפתה יופי הנזם, זו הבחינה בעלמיה שווי לבחון באשה, כי בבחינה סרת

* אפשר טוונתו, שהיא הפסוק לללו כעופרת וגו' מפרש חיי הפסוק הראשון ככתו יס. וכו בפסוק והיית ממשה הוא גוף הקללס ר"ל, והיא הפסוק כאשר יישש השיר גו' הוא כמפרש, וכו כלא הב"ק מכרחו חיי להם לבדיות מעלבוניה של תורה, והתנא מפרש מהו העלזון שכל מי וכו' יקרא מזוף וגו' :

מסכת אבות פרק ששי

זָהָב בְּאֵף חוֹיר אֵינָהּ יִפֶּה וְצָרַת פְּעָם . וְאוֹמֵר (שמו"ב) וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה
וְהַמְקַתְּב מִקְּתָב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְּחוֹת . אֵל תִּקְרָא חֲרוּת אֱלֹא חֲרוּת
שְׂאִין לָךְ בֶּן חוֹרִין אֱלֹא מִי שְׂעִיבֶךָ בַּתוֹרָה . וְהַעֲוֶיבֶךָ בַּתוֹרָה הִרִי יָהּ כַּתְעֲלָה
שנאמר

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

סרת פעם דומה לחיזור, ואין ראוי שיפתה החומר והיופי את האדם למראית עינו, וכן
האדם העשוי בללם כל עובו אינו אלא להעסק בתורת קומו, ואם אינו עושה כן [מכלים]
הללם הוא ע"ד (אסתר ז) ופני המן חפו, כי הוא נזף מאת האל, ודין הנזיפה להכללם
ולסתבשש ולהסתיר פניו. ועוד יש לומר כי אף חזיר מגנה הגזם, עד שאם אשה חשובה
תראה הגזם שהוא באף החזיר לא תשימאם באשה, וכן האשה הסרת פעם מבזה היופי,
וזה האיש מבזה הללם ולכן יסתירהו, ע"ד (ויקרא כ) וסרגת את האשה ואת הבשמה.
ואם אשה זונה תדמה למלכה בצורהה התרגנה, וזהו (דברים כא) כי קללת אלהים תלוי.
אמר (קהלת ה) חכמת אדם תאיר פניו, ועזות פנים שאמרנו עליו כל שיש בו עזות פנים
בידוע שלא עמדו רגליו אבותיו על הר סיני [ישנה] [ישנה] אותה העזות ונחפך והיה
לאיש אחר, כמו שהמים מעהרים את העמא, כן החורה מעהרת לעמא נפש. למה
דבר דומה להבר עוב, פירוש כי הסבר איננו מוכה מהתאורה ברעבו על כן יוכיחנו,
וכן רעבו לו, וכן האדם כומא בדבר לא בדומהו, שאם יאהב החושק את האשה היפה
ויעלים עין מחסרון דעה העוזבת אלוף נעוריה, לא יאהב החזיר אף אם נזב זהב באפו:
וְאוֹמֵר וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה . הביא זה הפסוק לגלות חרפת מי שאינו עוסק בחורה
מתרי טעמי. הא' שזאת החורה מאת ה' מן השמים עד שאפי' הלוחות והמכתב
הוא יד ה', ואינו מעלה בכל המעלות כלם כזו, ובלי ספק המתחשל ממנה גנאי גדול הוא
לו וכאילו מבזה המלך. והב' שמי שיכול להיות בן חורין בצורה מועט ואינו רואה
לערוה, בודאי יש לומר כי ממשפחת עבדים הוא ובהפקירה יחא ליה, ואילו היה בן
חכמים בן מלכי קדם היה מהנוץ בו אור האדמות והיה משתדל להזיאו מן הכח אל
הפועל. הוא אומרנו אחריו:

שְׂאִין לָךְ בֶּן חוֹרִין וכו'. ופירש אחד מהמפרשים ז"ל חורין מלשון (ירמיה כז) חורי
יסודה, (קהלת י) אשרך ארץ שמלך בן חורים, כי החשובים נקראים בן מלשון
לבן חור, והפחותים נקראים חשובים, עד כאן. והוא נכון כפי מה שפירשתי, כי הדעת
אשר קנו ישראל צהר סיני שנאמר שם (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי
קדוש, צהיר ומלוחאם בצרידים, והם מוליאים אותו לפועל ע"י הבינה, אבל בפחותים
הוא חשך מאד, והוא משל הגזם באף חזיר, כי יענף אותו עד אם ימלאהו אדם לא
יחוש לו, כי יחשוב שהוא דבר מטוקף, והבן זה ושימאם כחותם על לבן. כי הנשמה
העליונה היא כחתיכת זהב מעורבת בצפריות רב, והמשכיל המחבון צה ילעטשה וילבמה
עד תהיה ראויה לסגולת מלכים. וכאמרנו (ספ) והייתם לי סגולה, ואתם תהיו לי
ממלכת וגו':

והלוחות. ממעשה המלך יוכר חפצו וחשקו, שאם יעשה הדבר על ידי שליח אוראם
שלא חפץ כ"כ בפעל הוא, אבל אם יעשה ע"י עצמו ובהסתלות נמרץ יורה
על חשקו וחפצו ורוב אהבתו. וראינו שהש"ת צה למעמד הר סיני בעצמו ובכבודו
ועשה פלאים עלומים, והלוחות עלמם מעשה ידיו, והכתב כתבו, ראיה כי מי שיעסוק
צה בן חורין מכל מעשה הש"י ודבק במלכו של עולם, הוא אומרנו ומגדלתו:
וְהַעֲוֶיבֶךָ בַּתוֹרָה הִרִי יָהּ כַּתְעֲלָה . ראה איך ייחס העלוי לעצמו, וכמו שייחס העליון
לשלב. ומה שחזר לומר פעם אחרת והעובק, ראיה על מה שפירשתי, כי לא
הניח

נסכת אבות פרק שישי

שְׁנַאמְר (בסדרו כ) וּבְמִתְנַה נְחִילִיאַל וּבְמִנְחִילִיאַל בְּמִוְתָּהּ הַלּוֹמֵד כְּחִבְרוֹ פֶּרֶק אֶחָד אִו
הַקְּבָה אֶחָת אִו פְּכוֹק אֶחָד אִו דְּבוֹר אֶחָד אִו אִפְּלוֹ אִוֹת אֶחָת צְרִיף לְתַנְּג בּוֹ פְּכוֹד.
שְׁנַן מְצִינוּ בְּדוֹר בְּקָה יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לְמַד מֵאַחִיהוּתוֹפֵל אֶלֵּא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלָבָד
קָרְאוּ רַבּוֹ אֶלּוֹפּוֹ וּמִדְּעָה. שְׁנַאמְר (תהלים יד) וְיִאֲחַת אֶלּוֹשׁ פְּעָרְכִי אֶלּוֹפִי וּמִדְּעָה. וְהֵלֵא
דְּבָרִים קָל וְחִמְר וְכֵה דִיד הָקָה יִשְׂרָאֵל יֵלֵא לְמַד מֵאַחִיהוּתוֹפֵל אֶלֵּא שְׁנֵי דְבָרִים
בלבד

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

כִּיּוֹת הַפְּסוּק הַעֲלִיּוֹן אֵס לֹא לְגִלוֹת עֲלֵבּוֹן הַעוֹלָם. וְכֵלֵא כְּדַבְרֵי ר"י הַזִּקֵּן ז"ל. וְהֵלֵא רַמְז
בְּאוֹמְרוֹ מִתְּעֵלֵס עֵינֵן גְּדוֹל, שֶׁהַתּוֹרָה יֵשׁ לָהּ כַּח יַגְבוּרָה לְחַדָּשׁ דַּעַת בְּעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְהָפֵק
אֵס לֹא עֲמָדוֹ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינִי, אֵלֵא שׁוֹה יִמְלֹא אֶחָד מֵאַלְפֵי אֲלָפִים, וּכְמִ"ס
(סוּרִית יג). מִמִּזְרַח ת"ח קוֹדֵם לְכ"ג עַם הָאָרֶץ, וְכֵוֹ לְשׁוֹן מִתְּעֵלֵס בְּכַלְמוֹ ע"י הַתּוֹרָה,
וְדַעְסוֹ. וְהִמְר שְׁלֵמֵס ע"ס (מַשְׁלֵי כו) מֵאִוֹר טֵינִים יִשְׁמַח לֵב וְגו', אִוֵן שׁוֹמַעַת תּוֹכַחַת
חֵיִים וְגו', פּוֹרַע מוֹכַר מוֹאֵס נִפְשׁוֹ וְשׁוֹמַע תּוֹכַחַת קוֹנֵה לֵב, יִרְאֵת ה' מוֹכַר חֲכֵמָה
וּלְפָנֵי כְבוֹד עוֹס, לֹאֵדֵס מַעֲרִכֵי לֵב וְגו'. יִתְכוּיֵן לומֵר כִּי בְּחוֹשׁ הַשְּׁמַעַת תְּלוֹים חֵי
הַנֶּפֶשׁ, וְכֹזִיבֵר עֲלוֹו וְהִמְר כִּי כֹל שִׂיחָה הַחוּשׁ יוֹתֵר נִכְצַד וְהַתּוֹעֵלֵת רַב צַעֲמֵן הַגּוֹף,
כְּמוֹ כֵן יִכִּיֵס צַעֲמֵן הַנֶּפֶשׁ, וְלֹזֵס בִּיחָר כִּי חוֹשׁ הַשְּׁמַעַת תּוֹעֵלְתוֹ גְּדוֹלָה מֵחוֹשׁ הַרְלוֹת
כִּי חוֹשׁ הַרְלוֹת יִסְפִּיק לְשִׁמַּח כֹּלֵב שֶׁהוּא הַאֲבֵר הַיְדִיגִים צְקוֹת מִכֹּל אֲבָרֵי הַגּוֹף, אֲמַנֵס
שׁוֹמַעַת עוֹבֵה תְּדַשֵּׁן עֵלֵס, אִפְּלוֹ הַעֲלֵס שֶׁהוּא רְחוֹק מֵהַהֲרַגֵּס מִכֹּל אֲבָרֵי הַגּוֹף, וְזוֹ
הַבְּחִינָה עֲלֵמֵס תְּלַקַּח בְּתוֹעֵלֵת הַנֶּפֶשׁ, כִּי אִוֵן שׁוֹמַעַת תּוֹכַחַת חֵיִים וְגו'. וְהַתְּחִיל לְבַאֵר
תּוֹעֵלְתָהּ, וְהִמְר כִּי פּוֹרַע מוֹכַר מוֹאֵס נִפְשׁוֹ, אִפְּלוֹ תִּהְיֵה לוֹ נֶפֶשׁ דַּקָּה וְכֵה וְכֵה
אֲבֵר נִמְשַׁכַּת אֵלּוֹ מִתּוֹלְדָתוֹ מֵלֵד אֲבִיו וְהִמְר, אֵס יִפְרַע מוֹכַר יִמְאִסְנֵה, אֲמַנֵס שׁוֹמַעַת
תּוֹכַחַת קוֹנֵה לֵב, כִּי אִפְּלוֹ יִכִּיֵס הַחַד לֵב יִקְנֵה אוֹתוֹ מִחַדָּשׁ. וְהֵס הַתּוֹכַחַת תְּנַס
בְּאִוֵן שׁוֹמַעַת עַם קְדִימַת הַלֵב מִתְּהַלֵּל לִיִּרְתוֹ, אִו יִשִּׁיג יִרְאֵת ה'. כִּי כְּמוֹ שֶׁהַכְּבוֹד נִמְשַׁךְ
מִתְּעוֹס אֲבֵר הִיּוֹ מַעֲלֵס עֲבֵעִית מִמְלַחַת כֹּנֶפֶס הָאֵדֵס, כֵּן יִרְאֵת ה' תֵּבֵל בְּאִוֵן אֲבֵר קִדְס
אֵלֵיֵס קְדִימַת הַלֵב. וְהֵס"כ אֲמַר כִּי הַמַּעֲלֵס הַרְשָׁעוּהַ תּוֹשֵׁג מֵלֵד מַעֲרִכֵי לֵב הַמּוֹכִיחַ,
אֲמַנֵס הַזִּיִּים הֵיחָ יִרְאֵת ה' מֵלֵד מַעֲנֵה לְשׁוֹו אֲבֵר הוּא מֵי'. וְכֹל זֵס מִיּוֹסֵד עַל זֵס
הַמֵּאֲמַר מִתְּהַחֵי בְּסִפֵּר הַזֵּהר (ר"ס קִדְשִׁים) (שֵׁס פ ד) מִי פְּהִי יִכּוֹר הֵנֵס הַחַד לֵב אֲמַרָה
לוֹ, אֲמַר ר' אֲלַעֲזֵר הַחַר מֵהִימְנוּבָהּ, דִּמְאֵן דֵּלֵא אֲשֶׁהֲדֵל בְּאוֹרֵיתָהּ לֵאוֹ זִיֵס מֵהִימְנוּתָהּ
וּפְגִיֵס הוּא מְכוֹלָה, מֵהוֹ אֲמַרָה לוֹ הוֹמַרָה מִיבְעֵי לֵיֵה, אֵלֵא לֵאחֲרֵכֶפֶה אֲוִרֵיתָהּ דְּלַעֲיֵלֵא
דְּאִיֵה קִרְאֵת לֵיֵס פְּגִיֵס מִמִּסְיִמְנוּבָהּ וכו', ר' יִהוּדָה אֲמַר מֵאֵן דֵּלֵא חַס עַל נֶפְשֵׁים אִיךְ
יִשְׁלוֹף נֶפֶשָׁה דְּכַשְׂרָה לְבָרִים, וְע"ד כְּתִיב (תְּהִלִּים לז) אֵל תִּהְיֵו כְּכּוֹס כִּפְרֵד וְגו'. זְכַאֵן
אִיּוֹן לְדִיקֵיֵא דִּמְקַדְשֵׁי גְרַמִּיִיֵוּ בְּקִדְוָהּ דְּמִלְכָה וְהַשְׁתַּכַּחוּ קְדִישֵׁין בְּכוֹלָה, וּבְגִינֵי כֵךְ מַשְׁלִפֵי
רוּחַ קְדִישָׁה דְּלַעֲיֵלֵא וּבְגִינֵיֵו כֹּלֵו זְכַאֵן קִבּוּט וְאִיקְרוּן בְּנֵי מִלְכָה. וְהַשְׁתַּח דְּחִינָה כֵךְ אִנִּי
אוֹמַר שְׁאוּלֵי רַמּוֹ בְּאוֹמְרוֹ רַחֵם זֵכֵס וְגו' לְמִי שֶׁהִיֵס לוֹ אוֹתוֹ כֵּה וְלֹא חַשֵּׁשׁ לוֹ. וּבְאוֹמְרוֹ
וְהַלְוֹתוֹ וכו' שְׁאוּלֵד בֵּן חוֹרִיֵן, דְּבַר עַל מִי שְׁאִיֵן לוֹ, עֲלוֹו אֲמַר שֶׁעַפ"כ אֵס עַסֵק בְּתוֹרָה
הִי זֵס מִתְּעֵלֵס כְּמוֹ שִׁפְרַשְׁתִּי :

וּבְמִתְנַה נְחִילִיאַל וּבְמִנְחִילִיאַל בְּמִוְתָּהּ (פְּכוֹק זֵס בְּד"ה כְּתִיב וּמִמְדַבֵּר מִתְּנֵה
כִּיּוֹן שְׁעוֹבֵה אֵדֵס עֲלֵמּוֹ כְּמַדְבֵּר שֶׁהוּא מוֹפְקֵר לְכֹל נְתַנֵּה לוֹ בְּמַתְנֵה, וּמִשְׁתַּנְּסֵה
לוֹ נַחְלוֹ אֵל שְׁנַאמְר וּמִתְּנֵהס נְחִילֵא, וְכִיּוֹן שֶׁנַּחְלוֹ אֵל עוֹלָה לְגְדוֹלָה שְׁנַאמְר וּמִנְחִילֵאֵל בְּמִוְתָּהּ,
וְהֵס כְּבִגִּיֵה עֲלֵמּוֹ הַקְּבָה"ס מִשְׁפִּילוֹ שְׁנַאמְר וּמִבְּמִוְתָּהּ כִּגִּיָה, וְלֹא עוֹד אֵלֵא שֶׁשׁוֹקֵעִים אוֹתוֹ
בְּקַרְקֵץ שְׁנַאמְר וּבְשִׁקְפָה עַל פְּנֵי הַיַּבְיַעוֹן, וְהֵס הוֹזֵר בּוֹ הַקְּבָה"ס מְגִבִּיֵו שְׁנַאמְר (יִשְׁעִים מ)
יֵלֵגֵיֵא יִשְׁאֵל. רַחֵם אִיךְ כּוֹוֹו לְמַת שְׁנַאמְרֵי, שֶׁהַמְּנִיָה עֲלֵמּוֹ עַ"כְּ זֵסֵר לוֹ לְהִיּוֹת כְּמוֹ הַמַּחַל
* ע"ד הַשֵּׁי פִתֵן לוֹ דִּמִי כִלוֹ (ב"ס כה) :

נחלת

נוכח אבות פרק ששי

וְהַלְבֵד קָרְאוּ רַבּוֹ אֶלּוּפֵי וּמִדְעוּ . הַלּוּמֵד מִחֵבְרוֹ פָּרַק אֶחָד אוֹ הַלְבֵּה אֶחָת אוֹ
 פֶּסוּק אֶחָד אוֹ דָבָר אֶחָד אוֹ אֶפִּילוֹ אוֹת אֶחָת עַל אֶחָת פְּמֹה וּכְמֹה לְצַדִּיק
 אֲלֵהֶם בּוֹ כְבוֹד וְאִין כְּבוֹד אֵלָּא (תּוֹרָה) לְחַכְמִים שְׁנֵאמַר כְּבוֹד חַכְמִים יִתְחַלּוּ וְהַתְמִימִים
 יִתְחַלּוּ מִזֵּב . וְאִין מִזֵּב אֵלָּא תּוֹרָה שְׁנֵאמַר (שְׁשׁוֹלֵי ד) כִּי לָקַח מִזֵּב נִתְתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי
 * (שְׁשׁוֹלֵי א') * (שֵׁם כַּח)

ירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

פחת אבות בלא יגיעה ועמל, וכוה מי שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני וקנה מן הדעת
 שיעור רב, וכמו האדם חרוץ יקנה מן הכספים יותר ממה שגבלו לו בחלה, קרוב מאד
 עלהגאות, כמו שאמרנו אין הגאווה מזויה אלא בצווי מנפחות, ובאמת שכן הוא שמי
 שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני וראו עיניו ככה מעלת אנשי מעמד הסוף איך יגאסה,
 וכוה דומה בעיניו לעשיר בין המלך והשרים. ואמר עוד שאם חזר בו הקב"ה מגביהו,
 כי ראו הוא לקבלו בהשבעה כי היתה לו תורתו כמו הדעת לנחלקן אותו. והדושה להבין
 דברי חלק וביטכסו במעיו יעיין תהלה משנת אס אין דעת אין בינה, ועז פנים לגיהס
 שבוש פנים לג"ע: הלומד מחבירו. לכאורה נראה בלי קשר ועם מה שפירשתי יתבאר
 לך, כי כיון שהתורה מחדשת דעת בעוסקיה, המלמד דבר לחבירו כאלו הוא שותף
 במציאותו, וא"כ לריך לנהוג בו כבוד כגן חלל האב, כי השפיע בו מקדושת נפשו. ודע
 כי כפי קדושת המדבר יגבו דבריו באזני השומע, ולזה אמרו ישראל רעונו לראות את
 מולכו, והאל ית' השפיע מאורו עליהם. ומכאן יתבאר לך טעם הק"ו, ומה אס דוד
 מלך ישראל שלח למד וכו', וקחו שני המפרשים ז"ל בזה הפסוק, דבשלמא לפרק: או
 להלכה אחת יש ק"ו אבל לדבור אחד או לאות אחת מה ענין הק"ו. אבל הרמב"ם כי
 ידור מלך ישראל היתה נפשו קדושה ואחיהופל לא כן, ואפילו כן נכב בו כבוד מפני
 שני דברים אע"פ שלא השפיע בו מקדושתו, כ"ש וק"ו הלמד מחבירו כמוהו שריך לנהוג
 בו כבוד: ואין כבוד אלא להבמים. האדם יתחייב לכבד את חבירו מאחד משני טעמים.
 או שקבל ממנו הגאה, או שהוא מעולה מלד עמו. אמר (הפליס ז"ל) לכו נרננה לה',
 מלדו כי הוא אדון המציאות, ומלדנו הנחנו כי קבלנו ממנו עובדות, הוא אומרנו קריעה
 ללור ישענו, ובאומרנו (דברים י) הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה את הגדולות, כלל
 בתיקו. ולז"א התנה אף אס לא למדת מן החכמים חייב אהה לנהוג בהם כבוד. ואס
 לא התבונן למה שפירשתי מה היה לריך עוד להביא ראיה אחרי הק"ו שאין עליו השבעה:
 שנאמר כבוד חכמים יתחלו. תמוה כל המפרשים ז"ל על זה, כי פסוק חכמים יתחלו
 סופו וכסילים מרים קלון, ורהש והתמימים יתחלו עובד הוא (שם כח) משגה ישרים בדרך
 דע בשחותו הוא יפול והתמימים יתחלו עובד. וכתיב וכו' ישראל לפי שאומר וכסילים מרים
 קלון הוא מגונה לא התם בו, ומה ישעיה במשנת יחי ביהק וכו' שחם וכופו יורש
 גיהסם. ובפרק ה' זה חלק רע, וכמה משניות רבו מכפור. ועוד נפל פתקא מן שמיא
 ביסיים הפסוק. והתורה התמימה אשר סימנה (ויקרא יג) לטערו או לעמא, ואחרון
 הנביאים (מנחם ג) והכיתו את הארץ חרם. והג"ל כי ראה לטורחנו כי אלה החכמים אשר
 אלו חייבים לכבדם אינם חכמי הטבע והתבונה אלא חכמי התורה הקדושה שהיא כלה
 בנותיו של הקב"ה, והיא חולקת מכבודה לעוסקים בה כי הם אוחים בשם אלהי
 בכבוד. ולזה הביא ראיה והתמימים יתחלו עובד, כאשר כאלו כבוד חכמים יתחלו, וכאמר והתמימים
 יתחלו עובד, מה להלן הטוב הגמור שאין זולתו אף כאלו לא יתחלו בכבוד כי אס חכמי
 התורה סמולאיים צפו. והטעם כי כל שהדרוש החכמה ממשא יותר נכבד תהיה יותר
 מעולה וקדושה, כי חכמת הטבע מעולה מחכמת הסגיון, וחכמת התבונה מעולה
 מחכמת הטבע, כי זו התקדד בדברים הפלים וזו בגרמים השמימיים, והחמת האלהות
 עולה

נסכת אבות פרק ששי

אל תעזבו: ד פך היא ברפף על תורה פת בפלח האכל, ומים בפשורה
בשמה ועל הרצף תישן, ותני צער תהיה, ובתורה אתה עמל, אם אתה עשה
כי

פירוש כהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

סולם על כלן, יגן כי היא דורשת בשכלים הנבדלים, וזו התורה אשר שם משה חוקרת ודורשת צבורה בעולם אלהי האלוים והאדוני האלוים, א"כ היא עולה על כל הכמות, ואל אכסיה ראוי שינתן הכבוד. וזכו ומגדלתו ומרוממתו כמו שכתבתי שם. ואם הכמות ידויקם בכל אחזו בזה ומוזה לא הניחו ידויקם ולא זזה אמתתם מהם כל עיקר, ואדרבה קיימים הם יותר באמונתם, ע"ד (קולת ב) וראיתי אני שיש ישרון להכמה וגו', כ"ס דהייבין לכבדם להיות כבו מריוכו, אבל ראיתי בני העליה הזאת ומדלו מכפור כי אין מספר:

ד בך היא דרכה של תורה. אמר למעלה וממדת מהנה, חזר ללמד דרך נמוכה, וה"ך יעשה עלמו כמדבר. ועוד יקן טעם למשנה העליונה ואין כבוד וכו', כי ד"ת לא יום אליהם כי הם בצורה גדול. ופירשו המפרשים ז"ל כי עם מי שהשעה דמוקה לו ידבר, כי לו ימאן מלמוד עד שיריות לפרנסתו אולי יכלה זמנו בהרחה פרישתו וילך בלא חמדה לעולם שכלו טוב לעולם שכלו ארוך, לכן ראוי לו לזמאם עלמו בדוחק גדול ויאלח העיקר ויית הטפל, אבל מי שאפשר לו יהיה צמטט ועוב לו. והכוון כי עם הכל ידבר, כי האדם צמצעו טעם אל המורגשות ומשך אחרים, ולא כן אחרי התורה כי הכל בורחין ממנה עד שיכנס השקם בלצבם, ולכן סהיר לבא ללמוד שרין לגרם ממנו כל ההענוגים והתאוות אשר נשתתפו בהם עם הב"ח, וירחיק עד הקלה האחרון, כדי שתמלא התורה הבית פתוח לרוחה בלי יכשוכס לרוחיה בתמס אליה האחד בלא לגור וישפוט שפוט, וכשתתהק הנפש המשתכלת בבית כמו הבהמית אז ינוח לשתיהן ולא תאר זו את זו, וישוב אל הדרך האמצעי אשר אמר המפרש שיקה תחלה. הגע עלמך שאתה רואה ליקח אשה על אשתך הארובה לך כמה שנים, סיהבו שיטבו אהך בביתך שתיסן מיד, אבל אם תרלה שיתפשרו צייסין גרש את הרלבונה עד להתחוק השנים כמוה. ומוזה הטעם הביא השי"ת את ישראל במרים כדי שייטב בעיניהם לקבל התורה, אמרו רז"ל (ברכות פ.) שלש מהנות עובות נתן הקדוש ב"ה לישראל וכלן ע"י ייכורין, תורה דכתיב (הגליה גז) אשרי הנבר אשר תיכרו יס. ומפורש אומר במדבר סיני רבה, במדבר סיני משל לשיא שניכנס למדינה ראוהו בני המדינה גרחו, וכנס לשיח וברחו, וכנס לשלישית והיתה הרבה קבלוהו בצבד, אמר כאן אני בונה פלטרין שלי, כך הקב"ה היס ראה ויבוס ההרים רקדו כאילים, אל סר חורב וקבלו, אמר כאן אני בונה, ה"ד במדבר סיני. ועוד אמרו רז"ל (ברכות כג.) (במדבר יס) זאת התורה אדם כי ימות, אין התורה מתקיימת אלא בני שממית עלמו עליה, וכן כל דבר שפרחו בעליו בהרחה ישמרוהו שמירה מובלה. וכיון שכן למה נוליא המשנה מפשטם. ועוד פת במלה הוא טוב לזכירה והנים מוכחים, ומוטבב צפאת מטה וצדמשק עיש יקסם ציינו לקום בשפרפרא לעיין בתורה, והמלעטר על התורה ישמרה. וכבר אמרו רז"ל שלזו הסבה אמר (שופטים ה) ובי קיני עלו מעיר התמרים, וכאבר יניס השלם מוטבב צין שתי החרות אז יקח מההענוגים כמשפט:

ובתורה אתה עמל. כבר כתבתי פעמים רבות, כי לא ידרוש שיהיה ממנו ידיעה בתורה כי אם כפי הכנה כל אחד ואחד. ולזה כיון באומרנו עמל, כי לפום ענין אגרא לא לפי הלימוד, וכן אמרו, (ברכות יז.) אשרי מי ששמלו בחורם:

מסכת אבות פרק ששי

בן. אשתיך וטוב לך. אשתיך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא: ה אל תבקש גדולה לעצמך, ואל תחבור כבוד יותר בתעבורך, עשה ואל תתאווה לשלחנם של ערים, ששלחנה גדול משלחנם, וכתרה גדול מכתרם. ונאמן הוא בעל מלאכה

פירוט כהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

אשתיך בעולם הזה. אומר העולם הזה הוא דרך טבע וע"ד שכר מהאל ית', כי זה הדיק אשר הרגיל טבעו להיות טבע במעט, לא יתאווה היתרונות וישמח בחלקו ואם מעט ואם הרבה, אבל מי שהוא משולח אל ההאווה בבוא שנת בצורה ראוי לו ללבוש שק ואפר, וכמ"ש (יו"א: ה) הקילו שכורים וכו', אבל המזינים לא ידאגו בלקוח הכרמים, וע"ז אמר שלמה ע"ה (מ"א: יג) לדיק אוכל לטובע גפשו, ומאורף כי יהיה מליחמו הלוי בדבר מועט מזה המליחות, ומבואר בעלמו כי שלמות המלאכים על בני אדם יטן אשר לא יטערו למה שיטעך האדם למליחותו, ואף הם חסדים בצחינת בוראם ית' שמו, כי הם תלויים בו והוא ית' אינו תלוי בזולתו, ואינו מעלה יוכל להשיג האדם בעולמו כי אם להפשיט עולמו מאלו הטענוגים, ומרע"ה ואליו יוכיחו, ובסוף לימודו, כשיהיה השלמות מוטבע בגופו ישמח גם בהענוגים, דרך שכר מהאל ית' כמ"ש (תהילים זא) ולא ראיתי לדיק נעזב וגו' :

אשתיך בעולם הזה. ק"ל ואין יהיה מאושר בעולם הזה והוא אוכל פת וגו' והי היי צד. וכן י"ל אצל ששלחך גדול משלחם. וה"ה זה בעולם הבא, אינו, שלא אמר ש:אמן אלא ונאמן, וזה קשה שרהוי לומר ש:אמן, וי"ל כי בא להודות כי כל מה שכתוב בהורה מביטודים הגופניים אינם עיקר שכר התורה והמעלות, רק הכל הכנה לבד ש:אמר (שמות כו) כל המהלה וגו', וימות המשיח הם הכנה אל לומדי התורה, ועליהם אמר אשתיך בעולם הזה, ואמר ששלחך כנגד המהאור, וכתך כנגד החיוני, ונאמן רי"ד השכלית, ה"ה"ד (דברים ה) תחיון ורביהם וצאתם, וטעם גדול בשלחך וכתר, כי הם צדקת ואתה ברעון, והיו וגו' אפיס ארץ ישתחו לך. ופירש אה"כ מליחות זה, ונאמן וכו' :

ה אל תבקש גדולה לעצמך. יש לרקדק לבון לעלמך שגרהם מיותר, וה"ל שירמחו כי סתם לא יסרה מן הכבוד אשר יעשו לו אבל יוכל בעיניו, אבל ראוי עכ"פ לקבל הכבוד בעבור כבוד התורה עצמה, כי בראות ההגשים את יקר התארת ההגשים ישחלבו להיות מהם ומתוך שלא לשמה יבאו לשמה, וזה דקדוק דברו, אל תבקש גדולה לעצמך, כי אם לע"ס כבוד התורה התמימה אשר היא שמוהו של הקב"ה, וכן אמר דרש"ה (תהילים כז) לך אמר לבי בקשו פני וגו', יאמר בעבורך ולעלמך אמר לבי לישראל בקשו פני, את פניך ה' אבקש, כי בבקשת את פני אבקש אני את פניך ויקחו האנשים ק"ו בעלמם אם לדוד כך למי שהוא מכבד עכ"ו. נמצא הכבוד אשר אני מבקש שהוא לך ולבעבורך. כך שמעתי מאחד מהכמי הדור מככים עם זה המאמר בעניינו ובלשונו, אל תבקש כלאומר בקשו פני :

ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך כו'. פירש המפרש ז"ל וזו היא ששנינו כל שמעונו מרובים מחכמתו, כדברי ר"י ז"ל שהקשה ואין יהיו מעשיו מרובין מחכמתו, ואם אינו יודע התורה והמעלות מאין יהיה לו דעת לעשות המעשים האלו על מה יעשה. ותיך שהמשנה נ"ה"ה ע"ה לבה ללמוד שיקבל לעלמו לעשות כל מה שילמוד, ומ"ד שיקבץ עליו כל המצוות מעלין עליו כאלו קיים כל המצוות ע"כ. ובאן לא שייך לומר הכי שהרי אמר עשה בפעל, ועוד אין בכל הפרק הזה אזהרה למעשה זולתי הכל בלימוד. ועוד לדבריהם שם קדושים ואל תבטור כבוד מאמר לעלמו, נראה כפל ומיותר שהרי אמר לעולם אל תבקש גדולה לעלמו. לכן י"ל לקשר ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך, יאמר

מוסכת אבות פרק ששי

מִלִּיאֲתָהָּ שְׂיִשְׁלֵם לָהּ יִשְׁכַּר פְּעֻלָּתָהּ : ו גְּדוּלָּה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַהֲרֵגָה וּמִן הַמַּלְכוּת שֶׁהַמַּלְכוּת (נִקְנְיָת) * בְּשָׁרְשֵׁי מַעְלֹת , וְהַהֲרֵגָה (נִקְנְיָת) בְּעֵשְׂרִים וְאַרְבָּעָה .

התורה

* הכי כפרש לא גימ' לכו :

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

אם הרשיתיך לנקש גדולה לכבוד תורתך ולא לעמך, אל תחמוד יותר ממה שלמדת .
אח"כ אמר עשה את שלך ותעסוק בתורה כאשר ליתידך ואל תחאה לשלחם של שרים
ששלחך גדול משלחם :

ו גְּדוּלָּה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַהֲרֵגָה וּמִן הַמַּלְכוּת כו' . יש מי שדקדק ואמרו בתורה נקמת .
ופירש כי זה למעלה התורה שהיא קנין אמתי מה שאין בן המלכות והכסונה ,
וכמו שאכתוב בס"ד בפסוק טוב לי תורת פיך וגו' , וי"א לפי שהמלכות והכסונה נחלס
והתורה נריך לקנותה :

שֶׁהַמַּלְכוּת בְּשָׁרְשֵׁי . שנה הסדר להורות כי כפלים לתושיה מהכסונה , כי היא תשרת
למטה ולמעלה בישיבה עליונה, וכאומרו (ב"מ פ"א) מאן נוכח, וזוהי התשובה להם,
רבה בר נחמני יוכית . ומעלות הכסונה והמלכות לא אחוש למוחסי כי לא חשש בעל המאמר
לחס, כי כל ישעו וחסלו לספר מעלות התורה, ורידס שאמנה מענות התורה אכתוב סדורס,
כי לא נאה לאחד מהדיוטות שהיו דבריו בלי סדר כ"ש למי שלבו כפתחו של אולם . הי"ד
מעלות הראשונות הם בלמוד התורה בעלם עד במשה, זה' ממעוט שינה עד במעוט
דרך ארץ הם הסדר מנרידי הלמוד . ויש ז' אחרות בינו לבין חלסיו, ר"ל שהם תלויות
בטוב בטחונם בהש"י, וחלופיהן עוקרי הלימוד לגמרי, לא מנרידיס לבד . אלה הי"ז
מעלות כלם כבת שלימות הלימוד, ומהעושה סייג לדבריו שהיא מעלה כ"ז עד ואינו
שמה בטורה שהיא מעלה ל"ז הם בהתנהגו עם הבריות, ר"ל בשילמדס מה שלמד
וידריכס דרך ישרה . ומל"ז עד מ"ב הם התנהגו עם חביריו חכמים כמוהו . אמנס הו'
השארות הם נריכות עיון , כי לכאורה נראה שהם מדות הנבא ללמוד לא האיש השלם,
זהים ראוי שיסדרם בתחלה אלל שמייעת האוון וכוונת הלב . וי"ל בזה אחד משני דברים .
הא' כי נבא להורות שלא יחשוב מי שנתעטר באלו המעלות שכבר השיג מעלת התורה
והחכמה , כי יש לו לדעת כי אין להם סוף , אדרבה עתה יכיר חסרונו שלא היה מכיר
עד עתה , וכאלו זה הוא תחלת למודו , וכמ"ש אדון הנביאים (דברים ג) ה' אלה
התורה וגו' . והב' פי אלו הו' סימן שנתפעל מן החכמה והוא לומד לשמה, שהוא סוף
המעלות כלן , כי לא יגיע אחד מני אלף מן הלומדים לזו המעלה אם לא קדמו לו
המעלה הנזכרות . ועמוד על מה שפירשתי בס"ד במאמר ר' מאיר כל העוסק וכו' . ועתה
אפרש ענין המעלות :

דע כי הסבות העלמיות בהשגת התורה הם חמש . הא' שהיה צור סוד שלא יאבד
עפה . הב' שהיה נכון מבין דבר מתוך דבר , כי א"א לו לשמוע כל הפרטים
המתחדשים נרבו , ולזה יפטרך להיות לו לב להבין מעלמו הדברים הנולדים בכל דבר
ודבר . הג' שירא לנפשו פן יחטא בהבינו דבר מתוך דבר כי מתומר קורלנו , וא"א לנו
מבלי שגיאה , ונכון היה שיתפלל לאלהיו שיודע כל נסתר מוליך עוריס בדרך לא ידעו ,
ועכ"פ ילבס לביש פחד ואימה . הד' שיטרח בכל כמו אחר התורה ואל יסמוך על
תפלתו . הה' שישמח לקראת התורה כמוהא שלל רב . ואלה הם' מעלות באופן עלמו
אשר סדרתים כתבס ר"י ז"ל , ואמר שלהם כיון שלמה ע"ה באומרו (משלי ג) להקשיב לחכמה
אזנך וגו' כי אם לבינה תקרא וגו' אם תצטרק ככסף וגו' או תבין יראת ה' . באומרו
להקשיב חזקיר על הא' שישמע דברי רבו בלי חוספה ומגרעת , תעה לבך הב' , שאמר
שמעו מרבו יסתכל הוא בעין שכלו מה שמע וישער בעלמו כאלו אין לו מלמד . כי
אם לבינה תקרא , לשון תפלה , כש (זוה"ב ג) הראתי מנהג לי , (תהלים ג) קולי אל

מזכרת אבות פרק ששי

והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים. ואלו הן. בתלמוד. בשמיעת האין. בעריכת שפתיים. בבניית הלב*. באימה. ביראה. בענוה. בשמחה. במהרה.

* כדן סגמט גרס, בכונת הלב, בשכלות הלב, וסרס אהד למין.

בשמי

פירוש בדבר ההסיד ר' יוסף יג"מ ז"ל

ס' אקרא, כי יפחד פן יחטא בעיונו עד שמרוב פחדו יתפלל לאלהיו שיגילו מפניו יקום בדרך עיונו, והוא אומר (משלי ז) לתבונה תהן קולך, כי כל ישעך וחפצך תשים צה כאלו אין לך בעולמך קנין אחר זולתה. אם תבקשה כנסף שיטרה אחרים הרבה כאלהים המשימים עליהם צמנה גדולה אחר בקשת הממון, וכממנוים תחפשה, שיהיה פרחו אחרים בשמחה גדולה כדי שיקל לללו העמל והיגיעה, כאדם שאמרו לו שבמקום פלוני ממון רב, וילך אחריו באישון לילה חשך ואפלה ויחפשו בכל כחו, ויהיה פרחו כמנוחה בעיניו להשבת הממון ההוא, זאמר אח"כ (ע) אז תבין יראת ה', והוא המבוקש מהשכמה, ויראת ה' היא פרי מלאת ל"ה, ודעת אלהים תמלא, פרי מ"ע. וכבר פירשתי במשנת אה אין דעת אין בינה צמ"ד: וקרובני לומר כי צאלה הס' מעלות הים משבח ריב"ז את תלמידיו, ר' אליעזר צא' והוא צור סוד, ור' יחשע בן חנניה צב' אשרי יולדתו, כי הים מגזו שיה מאד ולזה יבין הדברים ציור, ור' יחי סכהן חסיד מהצודד עם אלהיו נכנס לפניו מהשורה, ור' שמעון ירא חטא ויערה אחר הדברים כדי שלא יטעה, וכמ"ס ר"י ז"ל, והיה המעלה הד', ור' אליעזר בן ערך מעין המחבר היה הס', כי אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה. וכבר ר"י ז"ל כי כל אחד מהם היה שלם בכלם, זולתו שהחלה כל אחד היה מאותה אשר ספר עליו והיה אשר היתה נראית צו יותר, כי מאחת מהמעלות וכל האדם להשיג בן, והוא אומר היו היה דרך עובד שידבק צה האדם, שאל להם מהיכן החלה המעלות, כי בן כלות וז צו ומי שעולה בידו אחת מאלה על השלמות זכה בכלן, וכן צדמות העגולה הכדורית שאין לה החלה כי אם צמחשה. ואחר זו ההקדמה יתבאר לך דרכי החכם המונה אלה המעלות כי דבריו קרובים לדברי שלמה המלך ע"ה:

בתלמוד שילמד מרוב. כאמרם מפי סופרים ולא מפי ספרים*, מלורף שצספרים ימלאו טעיות הרבה הרב מתקם לתלמידים, והרבה פעמים יסכל החכם כוונה הספר ואין בן במאמר הרב:

בשמיעת האון. הוא מ"ש שלמה המלך ע"ה (ע) להקשיב להבמה אוק. ודברי שלמה ע"ה דרך כלל, ודברי זה החכם דרך פרט, כי בכלל להקשיב וכו' אומרם בתלמוד: בעריכת שפתיים. אמרו ז"ל (משלי ז) חיים הם למולאיהם אל תקרי למולאיהם אלא למולאיהם צפה. למולאיהם מליאה נאמר בלשוננו על מי שצה לו דבר בלא פמל, ואין ילדק זה בתורה היה ראוי לומר ללומדיהם או לעמליהם צהם, והורו כי המוליא אותם צפה מלא אותם שאלמלא בן יאבדו ממנו, א"כ ההולאה צפה בערך היגיעה עד היגיעה דבר יקל הוא. נאלא הפסוק כפשוטו מולא ממש. צדורים אשכחתיים לכווא תלמידא דכוס גרים בלישא וא"ל וכתוב (צמול צ כ:) ערוכה בכל ושמרה אם ערוכה צרמ"ה אברים שמורה ואם לאו אינה שמורה:

בכונת הלב בשכלות הלב. וכן מה שקדם בלומרו בעריכה שפתים. כוונה שלמה המלך ע"ה בלומרו (משלי ז) תמה לבך לתבונה. ופירוש בשכלות הלב שיתכוין להקשות ולחור ולהשהדל לתרץ כדי שיעמיד קושייתו על צוריה ומשים הטעמים ודואה ושוקל בלבו, דכתוב (איוב כה) אז ראה ויכפרה, וכתוב (ישעיה נב) היה סופר היה שוקל: באימה ביראה בענוה. הוא מה שפירשתי במאמר שהע"ה (משלי ז) כי אם לבינה תקרא: בשמחה [במהרה] בשמוש הבטים בדקדוק הברים בפלפול התלמידים. כלם העורס מעורב

* גם צדרי ח"ב ס' ע"ב מלאה כזה. ואמרו מפי סופרים ולא מפי ספרים, ותקור הדברים נעלם מאתנו:

מסכת אבות פרק ששי

בְּשִׁמּוּשׁ חֲכָמִים, בְּדַקְדּוּק חֲבָרִים, בְּפִלְפּוּל הַתְּלָמִידִים, בְּיִשְׁיָבָה, בְּמִקְרָא* בְּמִשְׁנָה, בְּמַעֲוֵט שְׂנֵה, בְּמַעֲוֵט סְחֹרָה, בְּמַעֲוֵט שִׁיחָה, בְּמַעֲוֵט שְׁחֹק, בְּמַעֲוֵט דְרָךְ אֶרֶץ, בְּמַעֲוֵט תְּעִנוּג, בְּאַרְךְ אַפִּים, בְּלֵב טוֹב, בְּאַמּוּנַת חֲכָמִים, בְּקִבְלַת הַיְסוּרוֹן, עֲפָבִיר אֵת מְקוֹמוֹ, וְהִשְׁמַח בְּחֻלְקוֹ, וְהַעֲוִשָׂה כִּגְן לְדַבְרָיו, וְאִינוּ מַחֲזִיק טוֹבָת *
 * במקרא ובמשנה, גם אתר למספר, *גזיר שיהיה פקד בשמים *
 לעז

פירושו מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

מטורע עם השמחה. והיא כוונת שלמה המלך ע"ה בפסוק אם תבקשנה ככסף. והלאם
 אומרנו בחברים דקדוק ובתלמידים פלפול, כי החכמים לזכות שלם לא יאטרו לפלפל
 רב, כי ירגישו מיד בדברים מוטעים, אבל הם מדקדקים קצת דקדוקים עלמיים, מה
 שאין קן בתלמידים כי הם בחודם רואים דברים שונים בהלכה ואין נזירותם כל כך
 חזקה לתלמידים, ולכן (לא) יאטרו לפלפל כדי לברר הודק מהבלתי אודק:

בישיבה במקרא במשנה. כל המזכרות עד הנה לריבות אפי' להלכה אחת, והלאה הם סבות
 דבוי הידיעה, וע"כ מנה הסבות העלמיות לידעת החורה:

במיעוט שינה במיעוט סחורה במיעוט שיחה במיעוט שחוק במיעוט ד"א. כבר כתבתי
 כי חלופיהם מטרידי העיון. ופי' דרך ארץ השמים כעייני שדרשו ז"ל (דברים נו)
 ירא את עניינו זו פרישות דרך ארץ, שלא יהיה מצוי כהרגול אגז אשחו ודי לו עונת
 ה"ח מע"ש לע"ש. כך פירש ר' ישראל ז"ל וסויעו בפירוש זה לפי שכבר אמר במיעוט
 סחורה, ועוד יגיד עליו רעו במיעוט שחוק, ואמר התנא שחוק וקלות ראש מרגילין
 לערוה, וכבר כתבתי במשנת ובוטל מד"ת מה שיש בו די ותראהו משם:

במיעוט תענוג. כבר כתבתי במשנת כך היא דרכה של חורה מה שיספיק:
 בארך אפים ובלב טוב עד העושה סיג לדבריו. גם חלופיהם של אלה מטרידי העיון
 אלא שהן ממין אחר, כי הראשונות תמידות ואלה יקרו לפעמים, ומקן מרובה יותר
 מהראשונות, כי הן מורות הפסד אמונתו, וזה כמו שפירשתי במשנת מאד מאד הוי'
 שפל רוח בס"ד. כי העוסק בחורה לשמה הוא דבוק באלהיו מה יעשו לו בני אדם
 בגדופיהם, גם הוא טוב לב תמיד, ומי שהוא להפך כועס על הדבריו יען לא יבדורו,
 ולבו מר בקרבו תמיד כי לא יספיקו לו טובות העולם לרוב האוהו, וסבת כל זה כי
 עושה החורה כלי לגופו להנאהו ויתועלתו. ותשלוז זו ההכחה תראהו משם:
באמונת חכמים. שיאמין לדברי הקבלה ואל ימטר דעתו לחפוש עליהם, אלא יתלה
 הסכרון בשכלו ויחשוד דעתו לא דעת חכמים ודבריהם הנאמרים באמת. וזה
 טעם אומרנו,

בקבלת היסורין. כי לא יבטע בהם ויתלה אותם בעוונותיו או בקלורו מהחובות
 אשר לבורה עליו, כאמרם (ברכות ה'): יפשפש במעשיו פשפש ולא מלא יתלה
 בזכול חורה. ובמשנת המקיים את החורה מעווי כתבתי ושם יעויין:
המכיר את מקומו. פירשו בו משפחתו ויחשו ואל יתגאה בחורה ע"כ. והא הוא
 ממשפחה גדולים מה יכיר. והנ"ל כי רמז בכאן עיני גדול, והוא מ"ש (איוב לג)
 פעמים שלש עם גביר, ובפסוק (שמות יט) פוקד עון אבות על בנים, בפירוש עשרת
 הדברות תמלא קצת הסוד ברמז, והיא עלה טובה מאד לקבלת היסורין, כמו שרמז
 הרמב"ן ז"ל בפירוש אוהו המענה, והמשכיל יבין: והשמח בחלקו, כי שלחו גדול משלחן
 שמים ולמה ייגע להעשיר:

והעושה סייג לדבריו עד שואל בענין. כשיהיה שלם ויזכה את הרבים. ופירוש סייג
 לדבריו שישמור שלא יארע לו כמו שארע לאנשיגנום עם תלמידיו, ולכן יבאר
 דבריו, וכמ"ש חכמים הזכרו בדבריהם:

ואינו

זככת אבות פרק ששי

לעצמו. אהוב, אהב את המקום אהב את הבריות, אהב את הצדקות, אהב את התוכחות, אהב את המישרים ואינו רודף אחר הכבוד, ולא מניס לבו בתלמודו, ואינו שמת בהוראה, נושא בעול עם חברו, ומכריעו לבק זכות, ומעמידו על האמת, ומעמידו על השלום, ומתישב לבו בתלמודו, עזאל כענין ומשיב כהלכה, שומע ומוסיף, הלומד על מנת ללמד, והלומד על מנת לעשות, המחכים את רבו, והמבזבז את שמועתו, והאומר דבר בשם אומר. הא לכתת כל האומר דבר בשם אומר מביא נא לה לעולם, ששואמר

* ככל כעשרה גרים, ומתרחק מן הכבוד ואינו רודף בו, והס' אחד למנין :

ותאמר

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

ואינו מחזיק טובה לעצמו. כי זו תהיה סבה להתפייס במה שלמד. וזו תהיה כוונת משה רבינו ע"ה בזוכו לחישראל (דברים ח) אל תאמר כלבבך כסדוף ה' וגו' וזכרת כי הוא הנותן וגו' :

אהוב אהב את המקום אהב את הבריות. אלו הג' דברים תלוים זה בזה, כי מי שאהב את המקום אהב את בריותיו. והוא אהוב למטה ונחמד למעלה, ובמאמר ר' מאיר פירשתיו :

אהוב את הצדקות אהב את התוכחות אהב את המישרים. למה באומרנו לזכות תוכחות מישרים לשון רבים, שיראה שיעשה הוא לזקה ויעשו אחרים, וכן בתוכחות שיהא הוא נוכח ומוכיח, אמרו ז"ל כבבא מליעא אין לי אלא רב לתלמיד תלמיד לרב מנין ת"ל הוכיח תוכיח מ"מ. וכן במישרים שילך הוא ויוליך אחרים. וכל אלו אותות מי שאללה בו רוח השלמות האמתית והוא העושה לשמה. ודע כי לא חסד בכל אלו המעלות העוסק בתורה לשמה, כי כלל אינם אלא פרטי העוסק בתורה לשמה, וכמו שעוד נפרש בס"ד :

ומתרחק מן הכבוד ואינו רודף אחר הכבוד. יש להשיג צדק אס הוא מתרחק מהכבוד לע"פ שיכבדוהו אין לריך לומר שלא ירדוף אחריו, וא"כ נראה ציור. והכ"ל לפי שיש אנשים ירדפו סבות הכבוד וכאשר ימשך הכבוד יסרחקו ממנו והם מראים ענותנותם בזה, ואלה הם מי ששרש הגאווה כלבבותם והם משתדלים לקצץ ענפיה, ולכן אמר המתרחק כי הוא צורח מן הכבוד בהחלט כסתור ודגלוי :

ואינו גם לבו בתלמודו ואינו שמת בהוראה. כבר פירשתיים במשנת הגם לצו בהוראה, ובמשנת החושך עלמו מן הדין :

נושא בעול עם חברו ומכריעו לבק זכות ומעמידו על האמת ומעמידו על השלום. ראה איך הוא מתקדב אל העוסק בתורה לשמה, כי אותותיו ג' אלה קרובות מאד, מורות כי כוונתו בלימודו לשם שמים לא להשתחרר ולא להסתגד, ולכן יקרב חברו בעיניו וכובל עמו, לא כלאותם השמחים לשפלות חזיריהם כדי שתוכר מענתם. ומכריעו לבק זכות. כי ראה בעובדו של חברו כשלו, ומכסה מומיו ומגלה שבחיו ומעריח עלמו כדי להגיעו לסוף האמת כמוהו. סוף דבר לא ימלאו אלה המדות כי אס בני שהוא קרוב מאד אל נקודת השלמות :

עזאל כענין ומשיב כהלכה שומע ומוסיף הלומד על"מ ללמד והלומד על"מ לעשות המחכים את רבו והמבזבז את שמועתו והאומר דבר בשם אומר הא למדת כו'. צבר כחבתי בהקדמה מה ש"ל באלו האחרונות, ואמנם באומרנו הא למדת ל"ע, כי דברי המפרשים אינם צחין בעיני כלל, שפירשו כיון שמלינו שהאומר דבר בשם אומר מביא באונה גשאת. תאמר אהרן למלך בשם מרדכי, מכלל הן אחס שומע לאו שהעושה יספק גורם שהחלה שכניה משהאל. וזה אינו נכון מתני עעמי, ה' שהיה ראוי שיאמר החלם

אָמַר ב' הַמְאִמֵר אֶתְהָר לְפָלֶךְ בְּשֵׁם מְרַדְכִי: ז גְּדוּלָה הוֹרָה שְׂחִיָּא נִתְּנָת חַיִּים
לְעִשְׂיָה בְּעוֹלָם בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאֲמַר (מְשַׁלֵּי ה) כִּי חַיִּים הֵם לְבוֹצְצֵיהֶם וְלָקָל
בְּשָׂר

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

תחלה והאומר דבר בשם אומרו והאמר אהתה למך בשם מרדכי. ואח"כ יאמר
הא למדת, כי איך יתכן שיכתוב הדיוק קודם המאמר אשר הוא מדייק אותו ממנו.
ועוד אין הפך הגאולה הסתלקות השכינה, דהא כתיב (ויקרא כה) ואף גם זאת בהיותם
וגו', ואמרו ז"ל (מנילה כס). גלו למלכים שכינה עמם, והנ"ל כי אומרו הא למדת אינם דברי
מי שגמרה המעלות אלא דברי חכם אחר, כמאמר מכלן אמרו חכמים כמ"ש המפרשים ז"ל,
ודקדק מה שגמרה האומר דבר בשם אומרו במנין המעלות שהורה נקמת בהם, שהיה
נראה לכאורה כי אין צוה כ"כ קפידא. ואמר שמכאן למדנו שהוא דבר גדול כי בהעדרם
יסתלק קנין התורה, וזה כי קנין התורה עולה מכלם, והשכינה שורה בישראל ע"י השלם
אשר נתעטר באלה המעלות כלן ואם נעדרה אחת מהנה אינו שלם. ואח"כ ביאר ע"ד
הראיה כי מעלה גדולה היא כי על ידה נגאלו ישראל, וא"כ דק המונה אותה מכלל
המעלות שהתורה נקמת בהם. כתב ר"ח ז"ל שהחטא במשה ואהרן שאמרו המן הסלע
הזה מוליך לכם מים ולא אמר יוציא ע"כ. ונ"ל שלזה אמר (במדבר כ) לכן לא יביאו,
כיון שלא אמרתם דבר בשם אומרו לא הביאו גאולה לעולם:

ז גְּדוּלָה תורה שנותנת חיים לעושיה בעוה"ז. רמז שני דברים. הא' שהמעשה עיקר
כמ"ש ז"ל (ברכות יז) (הה"ל ק"ה) שכל עובד לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר
אלא לעושיהם. הב' שכל מי שיש לו איזה חלק בתורה זוכה לאותם החיים אחד העושה
ואחד המסייע, כמ"ש ז"ל (משלי ג) עץ חיים הוא וכו'. ולז"א עושיה לשון רבים, ובאומרו
והנה רמז מה שפירשתי בהרי זה מתעלה, כי המאכל אין לו כח להחיות אלא הנפש
הבהמית בעודה בגוף אבל בלאתה ממנו לא יוכל השיבה, והתורה נתן חיים ואפי'
למי שאין לו חיות כלל, והם הרשעים הקרואים מתים על שאין כחם נפש המשכלת
כלום. וזה טעם גדולה תורה, כי המשובה מחבירו בדבר מה נקרא גדול. ואפשר שרמז
כי כל שהתן התורה היא מתנת חנם, כי לא יספיק העוסק לאחד מכמה אלפי רבבות
מהשכר. ולזה יביא ראייה ג"כ מאמרו למוצאיהם כי היא מציאה גדולה:

ולעולם הבא. כך מלאתי בכל הספרים ישנים ומדויקים, ובמקלח חדשים: קרוב
באו כתוב ובעולם הבא. ויש לי להדגש לגרסת רוב הספרים ואומר שרמז כאן
מה שפירשתי במשנת כדי שחכנס לערקלין תראהו משם. ולכן אביר שנותנת חיים לעושיה
בעולם הזה בעולם הזה, וגם לעולם הבא, ע"ד (ע"ז ג) מי שלא ערער בע"ש מה יאכל
בשבת, וכמו שפירשתי במשנת שכבר מלוא מלוא. ובאמת כן הוא שהיא מארכת ימיו
של אדם, ובהם יקנה חיים לעוה"ז, וכמ"ש ז"ל (ב"ר פ' כ"ט) שחכס אחד [ר"מ] הלך למקום
אחד וראה כלם שחורי הראש, אמר להו דלמא מורעא דעלי קא תחיתון דכתיב (שמואל א
ג) כל מרבית ביתך ימוחו אנשים, וגמלא כדבריו, וא"ל לאו עסקו בחורה ועשו כן
והאריכו ימים, וקנו גם העוה"ז, ולז"א גדולה. ולזה כיון דוד המלך ע"ה באומרו
(הה"ל יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש, כי הזכיר למעלה מעלת השמש לתועלתו
בעולם הזה הוא כדמות הרוח החיוני באדם, באומרו ואין נסתר מחמתו, אח"כ אמר
כי לתורה מעלה יתרה על השמש, כי הוא ישמור הנפש בעודה בגוף אבל אחר לאתה
לא ישיבה, והתורה משיבת נפש, כאומרו (משלי ו) והקימות היא תשיקך, ואמרו ז"ל
והקימות לתחיית המתים. ולמדנו ממאמר זה ארבעה דברים. הא' שהמעשה עיקר.
הב' שכל העוסקים מ"מ יש להם שכר עובד בעמלם. הג' כח התורה על השמש. הד' מופת
לעוה"ז. כי כל הדברים המועשות גמון יעודגון לאחריהן ולא יבארו האמת אתם,
כמאמר

מסכת אבות פרק ששי

בְּשָׂרוֹ מֵרַפָּא. וְאוֹמֵר (א עב) רַפְּאוֹת תְּהִי לְשָׂרְךָ וְשִׁקְוִי לְעֲצָמוֹתֶיךָ. וְאוֹמֵר (ס עב) דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נֵעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם. וְאוֹמֵר. עֵץ חַיִּים הִיא לְפָחַיִּים בְּהַתְּמַמְּכֶיהָ מְאִישָׁר. וְאוֹמֵר (א עב) כִּי לֵוִית חָן הֵם לְרֵאשִׁיף וְעֲנָקִים לְגִרְוֹתֶיךָ. וְאוֹמֵר (ד עב) תִּהְיֶנּוּ לְרֵאשִׁיף לְבֵית חָן עֲמֻרַת תְּפָאֶרֶת הַמִּגְנָה. וְאוֹמֵר (ע עב) כִּי בִי יִרְבוּ יָמֶיךָ וְיִוָּסְפוּ לָךְ שְׁנוֹת חַיִּים. וְאוֹמֵר (א עב) אֶרֶךְ יָמִים בְּיָמֶיךָ בְּשִׂמְאוֹלָה עֶשֶׂר וְכָבוֹד. וְאוֹמֵר (ש עב) כִּי אֶרֶךְ יָמִים וְשְׁנוֹת חַיִּים וְשְׁלוֹם יִוָּסְפוּ לָךְ : חֲרָבִי שְׂמָעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוֹם רַבִּי שְׂמָעוֹן בֶּן יוֹחָאי אוֹמֵר. הֲנֹנִי וְהַפַּח וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבֹּד וְהַחֲכִמָּה וְהַזְקֵנָה וְהַשִּׁיבָה וְהַבְּנִים נְאֻה לְצַדִּיקִים וְנְאֻה לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר עֲמֵרַת

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

כחומר האנושי הרגיל לשקר ירחיק את עדותו אבל התורה התן מופת לייעודיה בשכבר בזה העולם שהוא עולם המעשה תגן על עושיה, וכ"ש בעולם שכלו הגמול. אמר (דברים ד) כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, וכתיב (מלכים לא) מה רב עובד אשר לפנת, מן הגלות תעמוד על הכסדרות :

ולכל בשרו מרפא. רופא בשר ודם נותן סם לחבירו יפה לכבד ורע לעחול, והתורה לכל בשרו מרפא. ולפי שדרך התרופות הכוללות מועילות בלתי מזיקות ותועלת מועטת כמו מיני השאר"ף וכיוצא, אמר שאע"פ שהתורה תרופה כוללת הנה תועלתה חזקה מאד ומרובה כאלו היה סם מיוחד לכל אבר ואבר. ולז"ל רפאות תהי לשך ושקוי לעלמותך, ודרך התרופות להיותם מלכלכות ומטנפות, אמר (עב) דרכיה דרכי נועם. ואמרו ט"ז חיים היא, עד כאן הביא ראייה א"ך היא נוחת חיים, עכשו פירש מ"ש לעושיה לשון רבים, והביא ראייה למ"ש בעולם הזה ולעולם הבא, בעולם הזה כי בי ירבו ימך, ולעולם הבא א"ך ימים ושנות חיים. ובהה לשון הוא מורגל בפי החכמים כאומרם לעולם שכלו טוב לעולם שכלו א"ך, והוא לשון התורה ג"כ (דברים יא) למען יאריכון ימך :

ח רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר הנני והבן. יגיד כי אלה הדברים אע"פ שהם הווים ונפסדים, ביד הצדיקים כאילו הם נלחיים, יען ישרתו לדבר הלחי שהוא עבודת הש"ת ויוסיפו בלדקת הלדיק, כי הלדיק המכושר מתבזה בעיני הצדיקים, ואם הוא יפה משתבח, וע"ז נאמר (מלאכי ג) כי שפחי כהן וגו' כי מלאך ה' זבאות הוא. כי מתוך זיו קלסתר פניו דומה למלאך, ונשתבחו יוסף ודוד צדיקי, ודניאל והצדיק זכה, ושלמה בעושר בחכמה ובכבוד ואברהם צדיק ושיבה. והחכמה אין הרגון בה חכמת התורה, כי היא בעלם התורה ואין ראו לומר עליה נאה ללדיקים, אבל הרגון בה פקחות הלב, כאמרו חכמת לב, והתקועית נקראה אשה חכמה, וזאובה רבחי מוכיר כמה דברים שהם חכמה ואינם אלא פקחות. ואם נשך תאור לומר החכמות החיוליות שהוא נאה ללדיקים שלא יחסרו דבר, יישר נאה ללדיקים אבל לא לרשעים, וכמ"ש ז"ל בפסוק (משלי יח) הון עשיר וגו' פעולת לדיק לחיים, ואפי' לבינונים אין נאה שמה ישמו ויבעטו, ולז"ל לדעתי (מלכים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו בחמת, וי"ל האי קורא שלא בחמת כיני דמי, אילימא שאינו מאמין בתפלה מין הוא, אלא שאינו מכין, אינו קורא. והנ"ל שהוא השואל מאלה הו' דברים הש"ת לא יענהו כשגויו לפניו שצדצדים ההם ירום לצבו, ומי הוא בחמת (מלכים קיפ) בט לבי אל עדותך, העבר עיני מראות שוא, גל עיני ואביעם : ונאה לעולם. כי טוב לעולם כשהיו אלה בידו הצדיקים, כי דרכם להועיל לעולם אבל אשר להם : הנני . אמרו

מסכת אבות פרק ששי

עֲמַרְתָּ תַּפְאֲרַת שִׁיבָה בְּרִדְךָ צְדָקָה תַּמְצִיא : וְאָמַר (שם ב) תַּפְאֲרַת בַּחֲזוּרִים כַּחַם וְהִדְרָר זְקָנִים שִׁיבָה . וְאָמַר (שם יד) עֲמַרְתָּ חֲכָמִים עֲשָׂרָם . וְאָמַר (שם ט) עֲמַרְתָּ זְקָנִים בְּנֵי בָנִים וְתַפְאֲרַת בָּנִים אֲבוֹתָם . וְאָמַר (ישעי' נד) וְחִפְּרָה הִלְבְּנָה וּבִוְשָׁה הַחֲמִיָּה

ב

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

אמר ז"ל (ברכות כ.) ר' יוחנן הוה קאי בשערי צבילה כי היכי דלסתכלן ציה צנות ישראל וליהווי להון צנין שפירין כותיה : הכה. (איוז כס) ולאשברה מתלעות עול וגו' : העושר . ללדקה : הכבוד . יכבדו ליראי ה' ולצדיקתיו של הקב"ה : החכמה . יענאו את בני אדם : הזקנה והשיבה . כי ייסרו את האנשים וישמעו תוכחותיהם :

ואמנם לביאור הראיות . י"ל כי לכאורה נראה שלא ביאר מאומרו תפארת בחורים כחס אלא שהכה תפארת, אבל ללדיקים חיד ביאר מכאן, ועוד שלא הביא ראיה אלא לר' מהס. וכתב אחד מהמפרשים ובאבות דר' נתן מביא ראיות יותר חזקות. והג"ל שזה התנא צנה ראיותיו על יסוד אחד מבוחר בנפשו, כי כל דבר שסופו להפסד כנפסד דמי מה לי היום או מחר, וכיון שכן אין לשבח כח בחורי עולם, וכ"ש אם כחס סבת כשלונם ויפיים מלכותם, הרי לא אמר שלמה המלך : ה"ל חלא כנגד אותם אשר כחס ויפיים סבה להוסיף צדקתם והם הלדיקים, ואין ספק אלא שנאמר על בחורי ישראל שהיו שורשין מן השצר ומן היין עד שנטפל להם ר' יחושע, ובסבת כחס היו יכולים לעמוד במה שעמדו. וכן אומר והדר זקנים, לא אמר אלא כנגד זקני התורה שקמו חכמה, כי זקני עם הארץ שיבתם בשחם וזקנתם כלימחם, ח"כ ותבארה החכמה מזה הפסוק . ובפסוק עטרת תפארת שיבה ביאר הגוי והעושר והשיבה. ופירוש הפסוק כך, עטרת שהיא העושר דכתיב עטרת חכמים עשרם, והתפארת והשיבה, בדרך עושי לדקה המלא, ואמר בדרך, לשון חס לא ללדיקים, שאינו מעלמותם אלא דברים נמשכים ללדקה, כעטם (דברים לב) ובדבר הזה תאריכו ימים, כמו שפירשתי : ובשתי עינין בסודרם תמלא עינין נאה, כי הגוי והעושר והכה הלק הנה שמשכנה בכבד, הכבוד והחכמה החיונית, השאר השכלית, כי ב"ה כשיוקינו יגדעו מערכם כסום כפרד, ומין האדם צנה הנשמה השכלית שקנתה שלימותה שניכסה בשלום וילאה בשלום להפך, כאומרו יחדר זקנים שיבה, כעטם (מזכיר א כ) אל יתהלל חוגר כמפתח . ועל סדר זה ייעד השי"ה לכלל האומה בפרשת חס בתקומו, וכמ"ש הרמב"ן ז"ל כי לא נשלמה הפרשה הזאת בבית. ראשו וכו"ש בבית שני, (ויקרא טו) ונתתי גשמיכם שליומת הנה, ובכלל זה הגוי והכה, וכמ"ש הרמב"ן ז"ל וז"ל, הקדים דבר הגשמים כי צבואם בעתם כאשר יאות יהיה האויר זך וטוב והמעיינות והנהרות טובים, ויהיה זה סבה לבריאות הגופים, והפירות כלם ירבו ויתבררו בהם, והנה עם זה לא יחלה האדם ולא יהיה בהם משכלה ועקרה יבשהמחם, וימלחו ימיהם, כי בהיות הגופים גדולים ובריאים יתקיימו כימי האדם, והנה היא הגדולה שבברכות ע"כ. (שם) והשבתי חיה רעה מן הארץ, סימן החכמה, כי צנה הלאס נדה בכל חית הארץ, והשכל מן הלב. (שם) ורדפתם, הכבוד. (שם) ונתתי משכני בחובכם חלק השמחה העליונה. ואל יקחו שניך צנה שזכרתי השמחה העליונה, כי הוא ענין כחום עם חכמי האמת ובחדרי ר' עקיבא תמלאהו, באומרו חזיון ישראל. ואמר בספר הושר (ישעיה מז) ונתן נשמה לעם עליה אלו ישראל ורוח להולכים בה אלו אומות עבוס, כי צנה הרוח נושא החכמות, והשמחה העליונה נושא החורים, והתורה שהיא מן השמים, ולכן אמר והייתי להם לאלהים. ובדרוש אותה הפרשה תמלא השלום הענין . אלו הו' דברים אלו עתידים להשיג בשלימות צבואת משיחנו, הגוי, (ישעיה ס) והלכו ציגים לאורך, (שם נד) ושמתי כדכוד שמשותף, ועור פניהם של לדיקים יקרן. הכח (שם ט) וקוי

מסכת אבות פרק עשירי

בִּי מִלֵּךְ יִי צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם וְנִגְדוּ זִמְנוֹתָי כְּבוֹד: פ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן סוֹסָנָא
 אָמַר אֵלָיו שְׁשֶׁע מִדּוֹת שְׁמַנֵּי חֲכָמִים לְצַדִּיקִים כָּלֵם נִתְקַיְמוּ בְּרַבִּי וּבְכַנּוּ: י אָמַר רַבִּי
 יוֹסֵי בֶן קַסְמָא פַּעַם אֶתְתִּי מִסַּלְתָּ בְּדַרְךָ וּפָנַע בִּי אָדָם אַחַד וְנָתַן לִי
 שְׁלוֹם וְהַחֲזַרְתִּי לוֹ שְׁלוֹם. אָמַר לִי רַבִּי מֵאִיָּהּ מְקוֹם אֲתָהּ, אָמַרְתִּי לוֹ מֵעִיר
 בְּדוּלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אֲנִי. אָמַר לִי רַבִּי רְצוּנָה שֶׁתִּדְרֹר עִמָּנִי בְּמִקְוַמְנִי
 נִאֲנִי אֲתָן לָךְ אֲלֵךְ אֲלֵפִים דִּיגְרִי זָהָב וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ
 אִם אֲתָה נֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת שֶׁבְעוֹלָם אֲנִי דָר
 אֲלֵךְ בְּמִקְוֵם תּוֹרָה, וְכֵן כְּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל (תְּהִלִּים קמ"ט)
 טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאֲלֵפֵי זָהָב וְכֶסֶף, וְלֹא עוֹד אֲלֵךְ שֶׁבִשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל
 אָדָם אֵין מְלִיץ לוֹ לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת אֲלֵךְ
 תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלֶבֶד, עֲנִימָר (משלי ח) בְּהַתְּחַלְּכֶךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשִׂבְרֶךָ
 תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ וְהִקְצוֹתָ הִיא תִּשְׁיַחֲךָ. בְּהַתְּחַלְּכֶךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּעוֹלָם בְּיָהּ.
 בְּשִׂבְרֶךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ בְּקָבֶד. וְהִקְצוֹתָ הִיא תִּשְׁיַחֲךָ לְעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר
 ט"ז ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִם יִי צְבָאוֹת: יא תִּמְשָׁשָׁה קַנְיָנִים קָנָה לוֹ תְּקַדּוּשׁ

ברוך

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

וקו"ט' יחליפו כח. העושר, (זכריה יב) והיה סוכל צה"ס כדוד. והזקנה, (ישעיה סב)
 כימי העץ ימי עמי. והבנים, (ע"ס סה) הקטן יהיה לאלף וגו' חז"ל כי בעת אחישנה,
 יאמר כי בעת הגאולה וגאל מהרה ולא נתאחר מתחלת בואה עד תשלומה ימים,
 כמו שקרה למלכים שמתחלת מלכותם עד שתיישבו במלכותם יעברו ימים ושנים, אבל
 גאולתנו אינה כן, והשועת ה' כהרף עין, כי מאז ה' הריה, ולכן תפלא בשינוי
 למיירותה. וע"ז אנו מתפללים מהר והבא עלינו ברכה ושלוש מהרה, הראשון למיירות
 בזמן, ה"ב למיירותה בעתה, כמו שפירשתי. וזה שאמר הכתוב (דברים לב) לי נקם ושלם
 וגו' כי קרוב יום אידם. והיאך הוא קרוב, כי אנכי אהיה הנוקם, לעת תמוע רגלם, לפי
 שאידם קל מהרה יבא כי ימינם לא ימשכו, ודעו כי הוא פלא. זה שאמר הכתוב
 (מיכה ב) ועמד ורעה בעוז ה' בגאון שם ה' אלהיו כי עתה יגדל עד אפסי ארץ, יאמר
 כי ירעה בכחו של הקב"ה שפעולותיו בכלי זמן, ולהם ישבו בהשקט ובבעטה, לא ילכו
 נעים ונדים כמנהג במלכים כושבי המדינות. והענין כי מהרה בעתה אחת יגדל עד
 אפסי ארץ:

פ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מִנְהֵימָא אָמַר אֵלָיו שְׁבַע מִדּוֹת וכו'. כתב ר"ז ז"ל ידוע הוא לכל
 מעלת רבינו הקדוש שאמרנו עליו מימות יהושע ועד רבי לא נמלא תורה וגדולה במיקום
 אחד, ומפני שהיה שלם בתורה ובחסידות וזה למדות הללו ואורייתם לבניו, ע"כ. כמו שאנו
 עהדיק להורייתם לעד כמו שזכרנו. ואמר ר"ע (ערוך פ"ג) האב זכאי לבנו כגוי ככה בעושר
 בחכמה ובשנים, כגוי דכתיב (אבליס ז) והדרך על בניכם, ככת דכתיב (ע"ס) גבור
 בארץ יהיה זרעו. בעושר דכתיב (ע"ס) עבר הייתי גם זקתי וגו', ובחכמה דכתיב
 (דברים לא) ולמדתם אותם את בניכם, ובשנים דכתיב (ע"ס) למנן ירבו ימיכם וימי
 בניכם, וכלל כתיבו בצדיקים, וכתב ר' ישראל ארן כי הו' הם בכלל הו', כי
 סכבוד בכלל העושר, שנאמר (ד"ה א כ"ט) והעושר והסכבוד מלפניו, ובכלל השנים

זקנה והשיבה :

יא הַמְשָׁחָה קַנְיָנִים קָנָה לוֹ הַקַּב"ה בְּעִלְמוֹ. לפי שזכר בעתה דברים ששבו לחיים כהדבקה

בצדיקים

מסכת אבות פרק ששי

בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ וְיֵאלֹו הוּן, תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד, שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד, אֲבֹתָם קִנְיָן אֶחָד, יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד: תּוֹרָה מִזֵּן דְּכֵתִיב (כפ"י ח) יי קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז: שמים וארץ מִזֵּן דְּכֵתִיב (ישעי' סו) כה אמר יי השמים בסאי והארץ הדוב רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי. (*ואומר (ההלים קד) מה רבו מעשיך יי כלם בתכמה עשית מלאה הארץ קנינה): אברהם מִזֵּן דְּכֵתִיב (בראשית יד) ויקרבהו ויאמר בְּרוּךְ אֲבֹתָם לֹא עָלוּן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: יִשְׂרָאֵל מִזֵּן דְּכֵתִיב (שמות טו) עד יֵעָבֵר אֶפְרָיִם יי עד יֵעָבֵר עִם זֶה קִנְיָת: וְאוֹמֵר (ההלים טו) לְהַדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ הַקְּדוֹה וְאֲדִירֵי כָל חֲפָצֵי כֶם: בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִזֵּן דְּכֵתִיב (שמות טו) מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ מְעַלְתָּ יי מִקְדָּשׁ אֲדָנִי בּוֹנְנֵי יָדֶיךָ. וְאוֹמֵר (ההלים עח) וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קְדִשְׁךָ * כג מן לא גרים לט: דר

פירוש מהרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ ז"ל

בנדיקים, זכר ה' דברים אחרים קנו נאחיות לעד יותר מוולחם, יען היוחס קנין זריקו של עולם. וכנה אחד מן המפרשים ז"ל וז"ע בפסוקים שהביא על משנה זו לראיה, שפסוק השמים כסאי אין מוזכר שום קנין זו, והראוי שיביא קונה שמים וארץ, כי לאברהם אין זו ראיה, שלא הזכיר הקנין אלא על שמים וארץ. ויש מפרשים שלשון קונה חוזר על הכל, ואם כן פסוק השמים כסאי למה הובא, ויש ספרים גורסין שמים וארץ, מנין דכתיב השמים כסאי וכתיב מה רבו מעשיך ה' וכו'. ואינו נכון שאם כן כל הדברים נקראו מעשיך, אבל התנא לא דבר כי אם על הדברים שנקראו קנין בפרט, וכן קשיא לי לאחר שהביא ראיה לישראל מעם זו קנית מאי ואומר לקדושים אשר בארץ המה, ומזה אין ראיה כלל, ובראשון ראיה גמורה. וכן קשיא לי למה הביא ראיה לבהמ"ק מפסוק מקדש ה' ואין זו שום ראיה לקנין, ואחר כך אמר הבראיה גמורה הרי זה קנתה ימינו, ולריך עיון. אלו דבריו: והנראה לי להגן הספקות כלם. לשון קנין מורה על מי שהשק דבר מה וקנה אותו כאשר עס נצבו ושמה זו, וקנין השי"ת כשיצא לפעל מה שעלה במחשבתו. והכלית התורה כדי שיצאו ישראל ויקיימוה והשכון השכינה בארץ, ומלך זה נקראו שמים וארץ קנין, והנה הם הכנה לשומרי התורה, ואברהם השומר הראשון וממנו נשתלשלה כל האומה אשר קיימה התורה. ראיה שמים וארץ, כי הקב"ה ייחס השמים למושביו והארץ להדום רגליו, וכביכול שהוא נהנה ומהפאר בהם, ואיזה קנין יותר מפורש מזה. ואברהם אבינו ע"ה קנה שמים וארץ ביום שמרו את התורה. כי אלמלא הוא לא היה להקב"ה חלק בעולמו, וזהו יהיה קונה שמים וארץ חוזר לאברהם, והקונה שמים וארץ שנקראו קנין כ"ש שהוא עלמו ראוי להקרה קנין. ואלל קנין ישראל דקדק דבר נאה, כי אצ"פ שישראל נקראו קנין אין דין כלם בזה, שהקנין האמתי הם החסידים, וזה שאמר לקדושים אשר בארץ המה, הנבזרים אשר מעולם אנוי השם כל חפצי צם, אבל מי שאינם במדרגתם קצת החפץ בהם אבל לא כלו. ובראיה המקדש הורה כי ישראל עיקר והמקדש עפל. כי הקב"ה החתן, וישראל הכלה, והמקדש החופה. ולז"ל בעשיית המקדש (שמות טו) כונו ודין, כי הוא הכנה לא תכלית, וכשהביאם לשם הזכיר קנין הרי זה קנתה ימינו, ואמר הכתוב (שם כה) ועשו לי מקדש ושכתי בתוכם, כי הם בעלמם מעון לשכינה, ולזה לא אמר בתוכם, וכן אמר הנוביא (ירמיה ז) אל תבעתו אל דברי השקר לאמר היכל ה' היכל ה' המה. ושמעתי מגדול הדור שישאל היו חושבים כי ביון שבהמ"ק של מטה מכוון כנגד של מעלה לא יחרכ לעולם ואפי' יהיו חוטאים

מכנת אבות פרק ששי

הרַוּה קַנְתָּהּ יְמֵינוּ: יבְּכַל מַה שֶׁפָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בָרָאוּ
אֵלָּא לְקַבְּלוֹ. (שְׁנַאמֶר יִשְׁעִי כַּג) כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו יִצְרָתִיו אֵף
עָשִׂיתִיו. וְאוֹמֵר (שְׁסִית טו) יִי יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

רַבֵּי תַנְיָא בְּוַעֲקֻשְׁיָא אוֹמֵר רַצָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיקָה הַרְבָּה
לְהֵם הַנִּרְה וּמִצֻּת שְׁנַאמֶר יִשְׁעִיהּ כַּג: יִי תַפִּין לַמַּעַן צְדָקוֹ יִגְדִיל הַנִּרְה וְנֵאדִיר :

פירוש מהרב החסיד י"י יוסף יעב"ץ ז"ל

הרבה, אמר להם הנביא אל תצטחו נכך לאמו כי כל ה' מכוון כנגד היכל ה' וכשם
שא"ל שיחבר העליון כך לא יחבר התחתון, כי אלה הם דברים בטלים, כי היכל ה'
המה, ר"ל ישראל כשהם טובים, ולכן לא תהיו לבטח אלא כשהיו לדיקים:
זהנה מחשבה זו תחייב בעת יתקיים מה שאמר הכתוב ונתתי לכם לב בשר ורוח חדשה
אתם בקרבכם, ותסתלק מן העולם סבת החטא ולא יחטאו, כאומרו (זכריה יג) ואם
יום הטומאה אעביר מן הארץ, במהרה בימינו, וכן יחי רגון אמן. בילא"ץ:

